

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**PRIMERJAVA FUNKCIJ
MED DRŽAVNIM ZBOROM
IN EVROPSKIM PARLAMENTOM**

Monika Gerenčer

Ljubljana, avgust 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJAVA FUNKCIJ MED DRŽAVNIM ZBOROM
IN EVROPSKIM PARLAMENTOM**

Kandidatka: Monika Gerenčer
Številka indeksa: 04034767
Študijski program: visokošolski študijski program Uprava prva stopnja
Mentor: izr. prof. dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, avgust 2012

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Monika Gerenčer, študentka z vpisno številko 04034767, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: PRIMERJAVA FUNKCIJ MED DRŽAVNIM ZBOROM IN EVROPSKIM PARLAMENTOM.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela.

Diplomsko delo je lektoriral: Peter Ornig, univ. dipl. soc. del.

Ljubljana, avgust 2012

Podpis avtorice:

POVZETEK

Slovar slovenskega knjižnega jezika razlaga besedo »funkcija« kot nekaj kar mora kdo delati glede na svoj namen ali izpolnjevanje značilne naloge pri kakem organu.

Obojna razlaga zelo ustreza, če želimo opisati vsebino diplomske naloge Primerjava funkcij med Državnim zborom in Evropskim parlamentom.

Slovenija je demokratična republika, ki temelji na načelu razdelitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. Nosilec zakonodajne oblasti je Državni zbor Republike Slovenije, ki je hkrati tudi predstavnik vseh državljanov. Med funkcije Državnega zbora štejemo: zakonodajno, volilno in nadzorno.

Evropska unija, okrajšano EU, je državna zveza evropskih držav, mednarodnopravno gledano pa je razpeta med konfederacijo in ohlapno federacijo. Ustanovljena je bila s Pogodbo o Evropski uniji oz. Maastrichtsko pogodbo leta 1992. Temeljila je na treh stebrih sodelovanja, vse do 1. decembra 2009, ko je bila struktura stebrov odpravljena z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe, ki je na različnih področjih Evropske unije prinesla kar nekaj novosti.

Ključne besede: funkcije, Državni zbor, Evropski parlament, Lizbonska pogodba.

SUMMARY

COMPARISON OF FUNKTIONS BETWEEN THE NATIONAL ASSEMBLY AND EUROPEAN PARLIAMENT

Dictionary as Slovenian literary language explains the word »function« as something that anyone should do according to their purpose or fulfillment of specific task with an authority.

Both of the interpretation is very relevant, if we want to describe the content of diploma Feature comparison between the National assembly and the European Parliament.

Slovenia is a democratic republic based on the principle of the separation of legislative, executive and judicial powers. The institution of the legislature is the National assembly of the Republic of Slovenia, who is also the representative of the people. The functions of the National assembly are: legislative, electoral and control.

European Union, shortened EU, is the National Federation of European country, internationally speaking, is stretched between the Confederation and the loose Federation. It was established by the Treaty of European Union or Maastricht Treaty in 1992. It was based on three pillars of cooperation up to 1st December 2009, when the structure of pillars has been removed with enforcement of the Lisbon Treaty, which has brought several innovations in different areas of the European Union.

Keywords: Functions, the National assembly, the European parliament, the Lisbon Treaty.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY.....	vi
KAZALO.....	vii
KAZALA PONAZORITEV.....	ix
KAZALO SLIK.....	ix
KAZALO TABEL.....	ix
1 UVOD.....	1
2 REPUBLIKA SLOVENIJA.....	3
2.1 Samostojna država Slovenija.....	3
2.2 Slovenija – članica Evropske unije.....	4
2.3 Pregled dogodkov v procesu osamosvajanja in mednarodnega uveljavljanja Slovenije.....	5
3 DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE.....	7
3.1 Volitve Državnega zbora.....	10
3.2 Razdelitev mandatov.....	11
3.3 Volilne enote.....	12
3.4 Organizacija volitev.....	12
3.5 Volilni postopek.....	13
4 FUNKCIJE DRŽAVNEGA ZBORA.....	16
4.1 Zakonodajna funkcija Državnega zbora.....	16
4.1.1 Sprejem zakona.....	16
4.2 Volilna funkcija Državnega zbora.....	18
4.3 Nadzorna funkcija Državnega zbora.....	18
4.3.1 Parlamentarna preiskava.....	19
4.3.2 Parlamentarni nadzor nad javnimi financami.....	20
4.4 Druge pristojnosti Državnega zbora.....	21
5 POSLANSKI MANDAT.....	22
6 DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE.....	23
7 VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	25
7.1 Pristojnost Vlade Republike Slovenije.....	26
7.2 Odgovornost Vlade Republike Slovenije.....	27
8 EVROPSKI PARLAMENT.....	29
8.1 Sestava Evropskega parlamenta.....	30
8.2 Volitve Evropskega parlamenta.....	32
9 FUNKCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....	33
9.1 Zakonodajna funkcija Evropskega parlamenta.....	33
9.2 Nadzorna funkcija Evropskega parlamenta.....	34
9.3 Proračunska funkcija Evropskega parlamenta.....	35
10 SVET EVROPSKE UNIJE.....	37
10.1 Glasovanje Sveta Evropske unije.....	38
11 EVROPSKA UNIJA PO LIZBONSKI POGODBI.....	39
11.1 Najpomembnejše določbe Lizbonske pogodbe.....	46
11.2 Delovanje Evropske unije po novi Lizbonski pogodbi.....	48
11.3 Kako določa Lizbonska pogodba razdelitev nalog.....	51

12 ZAKLJUČEK.....	53
LITERATURA IN VIRI.....	54
PRILOGA	56

KAZALA PONAZORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Službe državnega zbora	8
Slika 2: Evropski Parlament v Strasbourgu	29
Slika 3: Proračunski izdatki v Evropski uniji v letu 2011	35

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pregled pomembnih dogodkov v zgodovini Slovenije	5
Tabela 2: Poslanci po državah članicah in po političnih skupinah / Sedmi parlamentarni mandat	30
Tabela 3: Sistem odločanja po Pogodbi iz Nice in po Lizbonski pogodbi	49

KAZALO PRILOG

Zbirka citatov o Evropski uniji in Lizbonski pogodbi	56
--	----

1 UVOD

Beseda »funkcija« pomeni nekaj kar mora kdo delati glede na svoj namen.

Državni zbor Republike Slovenije je predstavniški organ in s tem najvišji organ, izvoljen z neposrednimi, splošnimi in tajnimi volitvami, na podlagi splošne in enake volilne pravice. Državni zbor je ustavodajni organ, ki ima zakonodajno, volilno ter nadzorno funkcijo.

Evropski parlament je tudi predstavniški organ, saj zastopa državljane Evropske unije, ki ga neposredno volijo. Kakor pri Državnem zboru Republike Slovenije, lahko tudi pri Evropskem parlamentu delimo njegove funkcije na zakonodajno in nadzorno funkcijo. Tretja pomembna lastnost Parlamenta je, da je pristojen za proračun Evropske unije.

Namen diplomskega dela je prikazati funkcije Državnega zbora, kot organa Republike Slovenije ter funkcije Evropskega parlamenta, kot glavne institucije Evropske unije.

Cilj diplomske naloge je prikazati tudi primerjavo med Državnim zborom in Evropskim parlamentom.

V diplomski nalogi sem najprej predstavila Republiko Slovenijo kot samostojno državo, pri čemer sem dala poudarek na samo zgodovino mlade države. Od osamosvojitve dalje je slovenska politika zasledovala en sam cilj – vključitev Slovenije v Evropsko unijo. Zaradi tega sem se odločila, kot naslednjo poglavje opisati Slovenijo kot članico Evropske unije. Da bi lažje sledili pomembnim dogodkom, sem vstavila v diplomsko nalogo tabelo pregleda dogodkov v procesu osamosvajanja in mednarodnega uveljavljanja Slovenije. Kakor sem že omenila, je glavna obravnavana tema naloge primerjava funkcij dveh pomembnih institucij. Pred opisom funkcij sem opisala same organe ter njihove značilnosti. Posebno poglavje sem posvetila tistim organom s katerimi sodelujejo. Pomembno prelomnico v zgodovini Evropske unije predstavlja Lizbonska pogodba, ki vpliva tudi na države članice – s tem tudi Slovenijo. V poglavju Evropska unija po Lizbonski pogodbi sem opisala spremembe, ki jih je Pogodba prinesla. Uporabljeno literaturo in vire sem navedla.

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila tako knjižne vire, ki so podlaga predvsem za splošno obravnavanje področja organov in funkcij, kot tudi internetne vire, kjer so opisane predvsem tekoče zadeve, kot so spremembe ki jih prinaša Lizbonska pogodba.

Metode, ki sem jih uporabila pri pisanju naloge, so:

- zbiranje podatkov: najprej sem skušala z zbiranjem ustreznih virov kar najbolj zajeti obravnavano področje;
- analiza vsebin sekundarnih virov: z analizo virov sem predstavila splošni pogled na obravnavano temo. Najprej sem skušala z zbiranjem ustreznih virov kar najbolj

- zajeti obravnavano področje;
- deskriptivna oziroma opisna metoda: analiziranje funkcij organov.

Robert Schuman, francoski zunanji minister je 9. maja 1950, v Evropski deklaraciji prvič spregovoril o združeni Evropi, ki temelji na solidarnosti in miru. Leta 1985 so v čast temu dogodku, 9. maj razglasili za dan Evrope.

Poglejmo, če se je minister zmotil glede svojega prepričanja.

2 REPUBLIKA SLOVENIJA

2.1 SAMOSTOJNA DRŽAVA SLOVENIJA

V Jugoslaviji je konec 80-ih let prišlo do zaostritve ekonomske krize in mednacionalnih nasprotij. Mednarodni dejavniki, kot je razpad vzhodnega bloka in dejavnost nastajajoče politične opozicije, so imeli v Sloveniji za posledico razpis demokratičnih večstrankarskih volitev.

Prve večstrankarske volitve v Sloveniji so bile izvedene aprila 1990. Med 16 političnimi strankami in organizacijami ter eno individualno kandidatno listo, ki so sodelovale na volitvah, si je mesto v slovenski skupščini izborilo 9 strank. Prvič po letu 1920 so bile volitve ponovno: splošne, tajne, neposredne. Izbiranje je bilo možno med več kandidati različnih opredelitev.

Nadaljnje zaostrovanje mednacionalnih in drugih nasprotij v Jugoslaviji je povzročilo, da je bil v Sloveniji dne 23. decembra 1990 izveden plebiscit. Udeležilo se ga je 93,2 % volilnih upravičencev, izmed teh je 88,2 % volivcev glasovalo »ZA« samostojno in neodvisno državo Slovenijo. S tem zgodovinsko pomembnim aktom narodne samoodločbe je bil postavljen temelj za kasnejšo državno osamosvojitve Slovenije. (Cerar, 2007)

Svojo državno suverenost je Slovenija razglasila dne 25. junija 1991, s sprejemom Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Listina določa:

- da je Republika Slovenija samostojna in neodvisna država, katera prevzema vse pravice in dolžnosti, ki so bile dotlej prenesene na organe SFR Jugoslavije;
- državne meje Republike Slovenije;
- da je v Republiki Sloveniji zagotovljeno varstvo človekovih pravic in pravic narodnih skupnosti.

Po razglasitvi neodvisnosti je sledila desetdnevna vojna, vendar jugoslovanski vojski ni uspelo preprečiti osamosvojitve Slovenije. V naslednjem letu je bila Slovenija mednarodno priznana s strani številnih držav. Dne 22. maja 1992 pa je bila sprejeta v članstvo Organizacije združenih narodov.

Ustavo Republike Slovenije je Skupščina Republike Slovenije sprejela dne 23. decembra 1991. S tem dogodkom je bil postavljen temelj novemu pravnemu sistemu, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, na načelih pravne in socialne države, na parlamentarni obliki državne oblasti in na načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. Kot zakonodajno telo je Ustava opredelila Državni zbor, ki ga sestavlja 90 poslancev (po Cerarju, 2007, str. 28).

2.2 SLOVENIJA – ČLANICA EVROPSKE UNIJE

Slovenska politika je od osamosvojitve dalje zasledovala naslednji veliki cilj – vključitev Slovenije v Evropsko unijo.

Sporazum o pridruženem članstvu k Evropski uniji je Slovenija podpisala junija 1996 ter tudi takoj vložila prošnjo za polnopravno članstvo. Evropska komisija je julija 1997 Slovenijo uvrstila med šest držav s katerimi bi začela pogajanja o polnopravnem članstvu v EU. V istem mesecu je bil v Državnem zboru ratificiran sporazum o pridruženem članstvu Slovenije k Evropski uniji. Pogajanja o članstvu v EU so se uradno začela marca 1998. Sporazum o pridruženem članstvu Slovenije k EU je stopil v veljavo februarja 1999. V Sloveniji so potekale številne aktivnosti, ki so pripomogle k izpolnitvi vseh kriterijev za polnopravno članstvo v EU.

Dne 27. februarja 2003 je državni zbor sprejel dopolnitev Ustave Republike Slovenije, z novim 3.a členom. Dopolnitev je bila formalno razglašena in uveljavljena dne 7. marca 2003.

»Novi 3.a člen določa, da lahko Slovenija z mednarodno pogodbo, ki jo ratificira Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev, prenese izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodne organizacije (s tem je mišljena v prvi vrsti EU). Pogoj za takšen prenos suverenih pravic pa je, da takšna mednarodna organizacija (tj. EU) temelji na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, demokracije in načel pravne države. Iz 3.a člena tudi neposredno izhaja, da se pravni akti in odločitve, sprejeti v okviru EU, v Sloveniji uporabljajo v skladu s pravno ureditvijo EU.« (Cerar, 2007, str. 44)

Dne 23. marca 2003 je bil izveden referendum, pri katerem so državljani Republike Slovenije odločali o vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Ta dogodek je imel po vsebini naravo plebiscita, saj se je odločalo o prenosu dela državne suverenosti na institucije EU. (po Cerarju, 2007, str. 44)

Dejstva:

- referenduma se je udeležilo 60,4 % vseh volilnih upravičencev;
- »ZA« vstop v EU je glasovalo 89,64 % volivcev;
- na referendumu so odločali tudi o vstopu Slovenije v zvezo NATO;
- »ZA« vstop v NATO je glasovalo 66,08 % volivcev. (Cerar, 2007)

Po tako pozitivnem referendumskem izidu je aprila 2003 Slovenija podpisala pristopno pogodbo k EU. Pogodba je dne 1. maja 2004 stopila v veljavo in Republika Slovenija je postala članica EU.

V procesu pridruževanja EU, ki je trajal več let, je Državni zbor usklajeval zakonodajo s pravom Evropske unije. Sedaj, po pristopu Slovenije k Evropski uniji, pa lahko Državni zbor izvaja svoje ustavodajne, zakonodajne, proračunske, volilne in druge pristojnosti, le v mejah, v katerih mu te pristojnosti v okviru pravne ureditve Evropske unije še vedno pripadajo.

2.3 PREGLED DOGODKOV V PROCESU OSAMOSVAJANJA IN MEDNARODNEGA UVELJAVLJANJA SLOVENIJE

V procesu osamosvajanja in mednarodnega uveljavljanja Slovenije je prišlo do zelo pomembnih dogodkov, ki jih prikazuje sledeča tabela.

Tabela 1: Pregled pomembnih dogodkov v zgodovini Slovenije

Datum	Dogodek
april 1990	Prve poveljne demokratične volitve.
23. december 1990	Plebiscit za samostojno Slovenijo.
25. junij 1991	S sprejetjem Temeljne ustavne listine se Republika Slovenija konstituira kot samostojna država.
27. junij 1991	Jugoslovanska armada napade Slovenijo – pričetek desetdnevne vojne.
7. julij 1991	Podpis Brionske deklaracije – osamosvojitveni proces je začasno ustavljen; jugoslovanska armada se odpove nadaljnjim posegom v Sloveniji.
8. oktober 1991	Rok iz Brionske deklaracije je potekel 7. oktobra 1991; Slovenija lahko nadaljuje s procesom osamosvajanja.
25. oktober 1991	Zadnji jugoslovanski vojak zapusti Slovenijo.
23. december 1991	Skupščina Republike Slovenije sprejme novo ustavo.
december 1991	Do konca leta 1991 je Slovenijo priznalo 10 držav.
januar 1992	Slovenijo prizna nadaljnjih 33 držav, med njimi tudi države Evropske skupnosti.
3. februar 1992	Slovenija dobi status posebnega gosta v Parlamentarni skupščini Sveta Evrope.
24. marec 1992	Slovenija postane članica Konference o evropski varnosti in sodelovanju.
22. maj 1992	Slovenija postane članica Organizacije združenih narodov.
januar-december 1992	Slovenijo v tem letu prizna skupno 95 držav.
23. december 1992	Prvo konstituiranje Državnega zbora.
15. januar 1993	Slovenija postane članica Mednarodnega denarnega sklada.
25. februar 1993	Slovenija postane članica Svetovne banke.
14. maj 1993	Slovenija postane polnopravna članica Sveta Evrope.

30. marec 1994	Slovenija pristopi k programu NATO – Partnerstvo za mir.
januar 1995	Slovenija postane ustanovna članica Svetovne trgovinske organizacije.
1. januar 1996	Slovenija postane polnopravna članica Cefte, Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini.
15. julij 1997	Državni zbor ratificira sporazum o pridruženem članstvu Slovenije k EU.
1. januar 1998	Slovenija postane nestalna članica Varnostnega sveta OZN.
1. avgust 1998	Slovenija prevzame enomesečno predsedovanje v Varnostnem svetu OZN.
1. februar 1999	Z uveljavitvijo sporazuma o pridruženem članstvu Slovenije k EU postane Slovenija pridružena članica.
12. februar 2001	Slovenija za šest mesecev prevzame sopredsedovanje delovnemu omizju za demokratizacijo in človekove pravice Pakta stabilnosti za JV Evropo.
23. marec 2003	Referenduma o vstopu Slovenije v EU in zvezo NATO.
16. april 2003	Slovenija podpiše pristopno pogodbo k EU.
24. februar 2004	Državni zbor ratificira Severnoatlantsko pogodbo.
29. marec 2004	Slovenija postane članica zveze NATO.
1. maj 2004	Z uveljavitvijo pristopne pogodbe k EU postane Slovenija članica EU.
13. junij 2004	Prve volitve slovenskih poslancev v Evropski parlament.
1. januar 2007	Slovenija uvede skupnost evropsko valuto – evro.

Vir: Državni zbor Republike Slovenije (2007)

3 DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Državni zbor je predstavniško telo ter je izvoljen kolegijski organ, ki predstavlja ljudi v državi ali lokalni skupnosti in sprejema najpomembnejše odločitve v družbi. Predstavniško telo predstavlja ljudstvo kot celoto ter ima zakonodajno, volilno in nadzorno funkcijo. V okviru zakonodajne funkcije sprejema zakone, v okviru volilne funkcije pa voli predsednika države, ustavne sodnike itd. Izvajanje nadzorne funkcije pa pomeni, da izvaja parlament nadzor nad delom vlade. To se predvsem izraža prek instituta nezaupnice, interpelacije in prek poslanskih vprašanj. Parlament lahko tudi opravi parlamentarno preiskavo, kot funkcijo širšega družbenega nadzora.

V ustavnih ureditvah razlikujemo med enodomnim in dvodomnim oz. večdomnim parlamentom. Enodomen parlament – prvi dom, je predstavniško in zakonodajno telo. Dvodomni parlament – drugi dom je po položaju ali enak prvemu ali pa je šibkejši. Tako ločimo med popolno in nepopolno dvodomnostjo. V Sloveniji opravlja zakonodajno funkcijo državni zbor, kateremu je odgovorna vlada. Državni svet pa opravlja določene pristojnosti na področju zakonodajne funkcije. (po Gradu, 2005, str. 144)

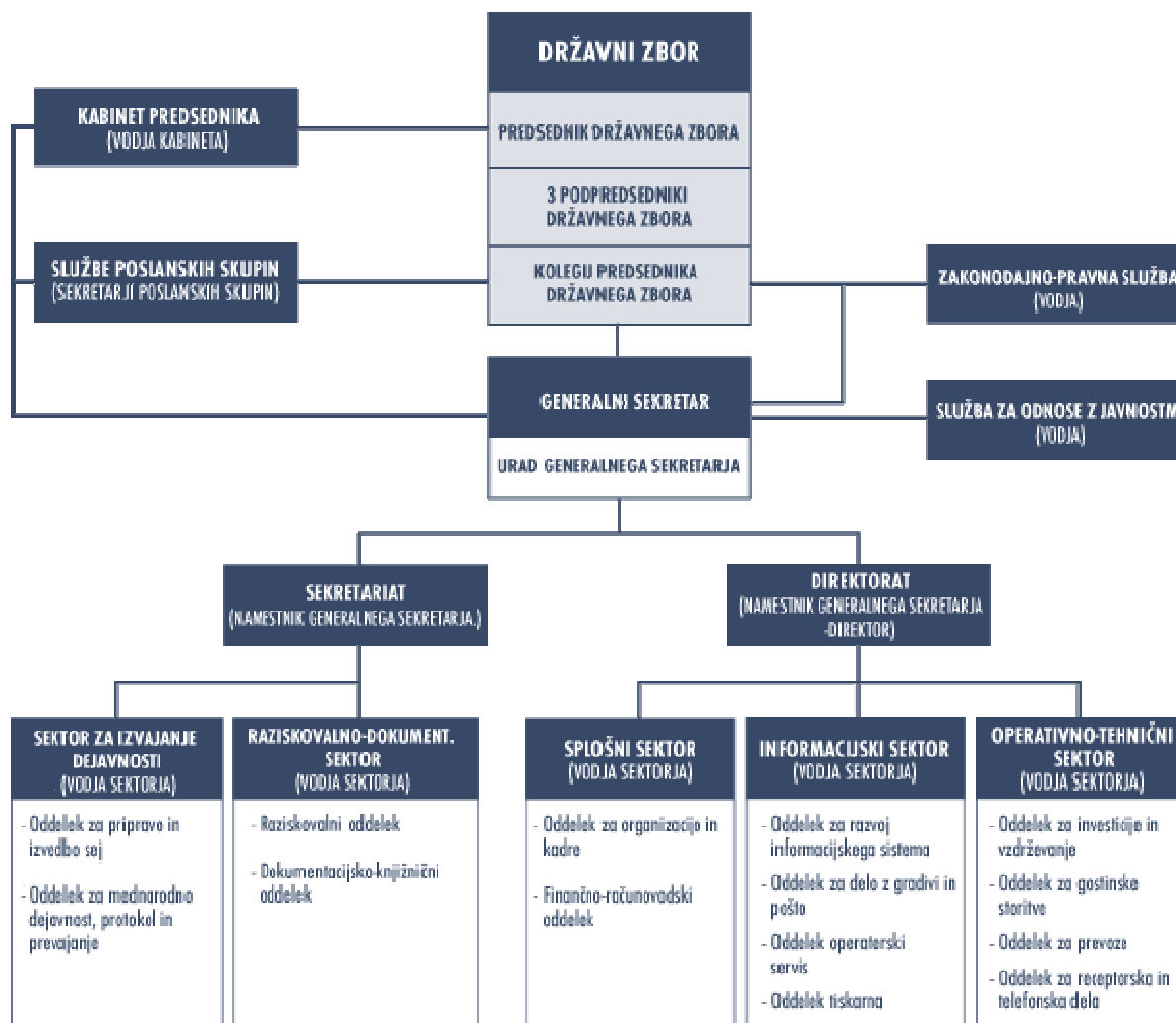
Parlament se oblikuje z neposrednimi volitvami na podlagi splošne in enake volilne pravice, le tako lahko deluje kot predstavnik vseh državljanov in predstavlja ljudstvo kot celoto. Državni zbor šteje 90 poslancev, ki so izvoljeni s splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem v 8 volilnih enotah. Ljudstvo z volitvami na podlagi splošne in enake volilne pravice, podeli svojim predstavnikom mandat oz. pooblastilo, da lahko v njegovem imenu odločajo o najpomembnejših družbenih vprašanjih. Posebej so v državnem zboru zastopani pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti s po enim poslanskim mestom. Mandatna doba državnega zbora in poslancev začne teči s prvo sejo zbora in traja štiri leta, izjemoma krajša v primeru razpusta državnega zbora in predčasnih volitev. Daljša pa je lahko le v primeru vojne oz. izrednega stanja.

Državni zbor oz. parlament, si lahko sam uredi svoje poslovanje. Ima pravico do samoorganiziranja, kar štejemo k parlamentarni avtonomiji. Državni zbor sprejema svoj poslovnik sam, z dvotretjinsko večino navzočih poslancev. S poslovníkom je urejen način dela in poslovanja državnega zbora. Način in organizacija dela se lahko ureja z odloki o ustanovitvi in poslovníki delovnih teles. V poslovníku državnega zbora so določene položaj, pristojnosti in volitve predsednika državnega zbora.

Poslovanje državnega zbora vodi in predstavlja predsednik Državnega zbora Republike Slovenije, ki ima pravico sklicati in voditi seje, odločati o proceduralnih vprašanjih, ter podpisati zakone in druge akte, ki jih sprejme Državni zbor. Državni zbor si sam izvoli predsednika z večino glasov vseh poslancev s tajnim glasovanjem. Temeljna pristojnost predsednika je to, da predstavlja državni zbor ter vodi njegovo delo, poleg tega je za

svoje delo odgovoren državnemu zboru. Predsednik Državnega zbora skrbi tudi za sodelovanje s predstavniškimi organi drugih držav.

Slika 1: Službe Državnega zbora

Vir: Državni zbor (2011)

Podpredsedniki državnega zbora so lahko največ trije. Predsedniku državnega zbora pomagajo pri njegovem delu ter opravljajo v dogovoru z njim posamezne zadeve z njegovega delovnega področja. V slučaju odsotnosti predsednika, ga podpredsedniki nadomeščajo. Tako kot predsednik, so tudi podpredsedniki odgovorni za svoje delo državnemu zboru. V primeru, da državni zbor ni zadovoljen z delom predsednika oz. podpredsednika, je ta lahko razrešen.

Delovna telesa, torej parlamentarni odbori in komisije, ki so sestavljeni iz samih poslancev, imajo pomembno vlogo pri uresničevanju funkcij parlamenta, saj omogočajo lažje ter bolj pretehtano odločanje v parlamentu. Vsako zadevo o kateri odloča parlament, proučijo ter zavzamejo o njej stališče in izrazijo svoje pripombe in usmeritve, kar pomaga

poslancem pri odločanju. Parlamentarni odbori in komisije sami ne morejo odločati o ničemer. Lahko le preučujejo in obravnavajo predloge zakonov, kakor drugih aktov državnega zbora in o tem sproti dajejo poročila državnemu zboru. Zadnje navedeno nalogo opravi tako imenovano matično delovno telo.

Odbori so praviloma stalni in opravljajo tipične naloge parlamentarnih odborov, za enaka področja. Parlamentarne komisije pa opravljajo nekatere posebne naloge, tako ločimo med komisijo za volitve, za imenovanja, za administrativne zadeve, za poslovnik, za narodne skupnosti in podobno.

Izredno pomembna so stališča političnih strank do posameznih vprašanj, ki se v parlamentu obravnavajo. Poslanske skupine so skupine poslancev, ki pripadajo isti stranki. V teh skupinah se obravnavajo zadeve, o katerih odloča parlament, zato o njih zavzame stališče in se dajo usmeritve poslancem za glasovanje. Vodje poslanskih skupin sodelujejo v kolegiju predsednika državnega zbora pri organiziranju dela državnega zbora in pripravah na seje. Kolegij predsednika državnega zbora je torej posvetovalno telo predsednika državnega zbora. (Grad, 2005)

Parlamenti delajo na zasedanjih – dalj časa trajajočih sestankih. Državni zbor ima redna zasedanja pomladi in jeseni, izredna pa ima le, če je to nujno. Eno ter drugo lahko sklicuje predsednik državnega zbora. Izredno zasedanje lahko sklicuje na zahtevo četrtnine poslancev državnega zbora ali predsednika republike. Poslovnik državnega zbora določa začetek in trajanje rednega zasedanja. V okviru rednega zasedanja dela državni zbor na sejah, ki potekajo le določene dneve v mesecu.

Državni zbor sprejema svoje odločitve z večino opredeljenih glasov. V tem primeru so upoštevani samo tisti glasovi, kateri so glasovali za ali proti odločitvi. Poslanci, ki so se vzdržali glasovanja se ne upoštevajo. Slednje ne velja le takrat, kadar je z ustavno ali zakonom za posamične odločitve določena zahtevnejša večina.

Nekaj primerov:

- predsednik vlade se voli z večino vseh poslancev;
- z večino vseh poslancev se tudi sprejme vsak zakon, pri ponovnem odločanju, torej kadar državni svet zahteva, da državni zbor ponovno odloča;
- poslovnik državnega zbora in zakon o referendumu, se sprejme z dvotretjinsko večino navzočih poslancev;
- z dvotretjinsko večino vseh poslancev se sprejema zakon o volitvah v državnih zbor;
- akt o spremembi ustave sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino. (Grad, 2005)

Poslovnik državnega zbora določa način sprejemanja odločitev, ki je lahko javno ali tajno glasovanje. Javno glasovanje lahko poteka z uporabo glasovalne naprave, vzdigovanjem rok ali poimenskim izrekanjem. Tajno se glasuje pri volitvah predsednika in

podpredsednika državnega zbora, pri odločitvi o obtožbi predsednika republike, pri odločanju o zaupnici vladi. Glasovanje pri tajnem glasovanju poteka po posebej določenem volilnem postopku z glasovnicami ter z uporabo glasovalne skrinjice.

Državni zbor sprejema poleg zakonov, tudi druge splošne pravne akte, kot so proračun, odloki, sklepi in podobno. Državni zbor ima tudi možnost izražati svoje stališče, glede pomembnih družbenih vprašanj, kot so na primer deklaracije, resolucije in priporočila.

3.1 VOLITVE DRŽAVNEGA ZBORA

Z volitvami se članom parlamenta podeli pooblastilo, da lahko v imenu ljudstva odločajo o najpomembnejših družbenih vprašanjih. S strani predstavniškega telesa dajejo volitve, legitimnost izvajanju oblasti.

Volitve so pravno urejene. Volilni sistem imenujemo predpise neke države, ki se nanašajo na volitve - tudi pravice, obveznosti, ukrepe in postopke v zvezi s tem. Volilni sistem v ožjem pomenu, pa pomeni razdelitev mandatov oz. razdelitev poslanskih sedežev v parlamentu med politične stranke.

Volilna pravica je v ustavi določena, kot ena izmed temeljnih političnih pravic državljana. Ločimo med aktivno, ki obsega pravico voliti in pasivno volilno pravico, ki obsega pravico biti izvoljen.

Pasivna volilna pravica izključuje hkratno opravljanje določenih funkcij. Gre za nezdržljivost oz. inkompatibilnost določenih funkcij, kar pomeni, da nekatere državne funkcije po svoji naravi niso združljive s funkcijo poslanca.

Med volilna načela štejemo:

- splošna in enaka volilna pravica,
- neposredna volilna pravica,
- svobodna volilna pravica in
- tajnost glasovanja.

Splošna volilna pravica pomeni, da ima vsak državljan pravico da voli, ne glede na razredno, narodnostno, rasno, ekonomsko ali drugo pripadnost. Ta pravica je omejena le za tiste, ki zaradi duševne bolezni ali mladosti ne morejo glasovati. (Grad, 2005)

Po ustavi je volilna pravica splošna in enaka, katero ima vsak slovenski državljan, ki je dopolnil 18 let.

Volilna pravica pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti je v ustavi posebej urejena. Določeno je, da ima pravico voliti in biti voljen za poslanca italijanske in madžarske narodne skupnosti, samo pripadnik teh narodnih skupnosti in sicer tisti, ki ima volilno pravico. V državnem zboru ima vsaka izmed teh narodnih skupnosti po enega poslanca. Pripadniki narodnih skupnosti glasujejo torej za svojega predstavnika, kakor tudi za druge poslance državnega zbora.

Na aktivno volilno pravico se nanaša *enaka volilna pravica* in pomeni, da ima glas vsakega volivca enako vrednost in da ima vsak volivec samo en glas. Pomembno je tudi to, da niti en glas nima prednost pred drugimi volivci.

Ločimo neposredne in posredne volitve in glede na to razlikujemo med *neposredno in posredno volilno pravico*. Neposredne volitve so tiste, kadar volivci sami, brez posrednika glasujejo za svoje predstavnike. Posredne volitve pa so takrat, kadar volivci izberejo samo delegate oz. zastopnike, katero je lahko tudi posebno volilno telo oz. kolegij, ki potem izvolijo člane predstavniškega telesa. Poznamo eno- in večstopenjske posredne volitve. Neposredne volitve so bolj demokratične kot posredne volitve. (Grad, 2005)

Svobodna volilna pravica pomeni, da lahko volivci na volitvah resnično svobodno izbirajo med različnimi kandidati oz. političnimi strankami. Pravica vsakega volivca je, da sam izbere, ali bo uveljavil svojo volilno pravico ali ne. Pri glasovanju je torej zagotovljena svoboda glasovanja, katera je tudi kazenskopravno varovana. Kaznivo je, če volivca prisilimo ali nanj vplivamo, da bo glasoval ali ne oz. za neki predlog ali proti. Kot kaznivo dejanje se šteje tudi to, da zahtevamo od volivca, da pove kako je glasoval. Na volišču ni dovoljena agitacija oz. prepričevanje množic za določene politične cilje, za posameznega kandidata. (Grad, 2005)

Tajnost glasovanja omogoča volivcu svobodno izbiro, saj nihče ne more izvajati nanj pritiska za koga naj glasuje. Volišče mora biti organizirano tako, da je omogočeno uresničevanje načela tajnosti glasovanja. (Grad, 2005)

3.2 RAZDELITEV MANDATOV

Volilni sistem razlagamo kot sistem razdelitve mandatov. Kot dva osnovna sistema razlikujemo večinski sistem in sistem sorazmernega predstavništva. Od načina razdelitve mandatov sta odvisna zastopanost strank v predstavniškem telesu.

Za večinski sistem je značilno, da se o kandidatih na volitvah odloča z večino, katera pa je lahko absolutna oz. nadpolovična, ali relativna večina. Pri absolutni večini je izvoljen tisti kandidat, ki je dobil več kot polovico glasov volivcev. Pri relativni večini pa je izvoljen tisti kandidat, ki je bil več glasov od drugih kandidatov.

Pri sorazmernem oz. proporcionalnem predstavništvu je značilno, da morajo dodeljeni predstavniški mandati ustrezati dobljenim glasovom na volitvah. Mandati morajo med kandidati biti razdeljeni tako, da so sorazmerni s podporo, ki jim dajo posamezne skupine volivcev na volitvah. Poslanski mandati se lahko delijo na različne načine. Najbolj znan je d'Hondtov sistem oz. pravilo največjega povprečja. Sedeže v parlamentu običajno dobi večje število politični strank. Zaradi povzročanja nestabilnosti delovanja predstavniškega telesa, je ta napaka korigirana tako, da ne dopusti dodelitve mandatov tistim, ki ne dosežejo določenega pogoja. To se imenuje prohibitivna klavzula oz. prag za vstop v parlament. Po proporcionalnem sistemu delitve mandatov, lahko volivci izbirajo samo med tistimi kandidati, ki so jih določile politične stranke. Značilnost takšnih volitev je preferenčno glasovanje. To pomeni, da volivec glasuje za stranko in hkrati odloča o tem, katere osebe bodo izvoljene. (po Gradu, 2005, str. 148)

Zakon o volitvah v državni zbor je določil, da se poslanci volijo po takšnem načelu, da so v državnem zboru sorazmerno zastopani politični interesi, tako se volitve izvajajo po proporcionalnem sistemu. Poslanski mandati se delijo na dveh ravneh in sicer v volilni enoti in na ravni celotne države.

3.3 VOLILNE ENOTE

Območje, na katerem se izvedejo volitve, se pred volitvami razdeli na volilne enote, katera se med seboj razlikujejo v tem, ali se v njih voli en poslanec – enomandatne volilne enote, ali več poslancev – večmandatne volilne enote. Volilne enote so oblikovane tako, da je vsaki zagotovljeno približno enako število mandatov na določeno število prebivalcev. Italijanska in madžarska narodna skupnost volita v državni zbor vsaka po enega poslanca. Osem volilnih enot se oblikuje za volitve poslancev državnega zbora in v vsaki volilni enoti se voli enajst poslancev. Pri oblikovanju volilnih enot se upoštevajo geografska zaokroženost ter skupne kulturne in druge značilnosti. Od tega, koliko poslancev se voli, je odvisno, na koliko okrajev se razdeli vsaka volilna enota. Voli pa se enajst poslancev in zato je tudi enajst okrajev. V vsakem volilnem okraju se voli za enega kandidata. (Grad, 2005)

3.4 ORGANIZACIJA VOLITEV

Z organizacijo volitev je omogočena tehnična izvedba volitev. Volilni organi v ožjem smislu, so tisti organi, ki so oblikovani izključno za volitve. To so kolegijski volilni organi (volilne komisije in volilni odbori), ki delajo le na podlagi zakona in ustave ter jih sestavljajo predsednik, člani in njihovi namestniki. Volilne komisije skrbijo za tehnično izvedbo volitev in za varstvo zakonitosti v volilnem postopku, tako v fazi kandidiranja kot pri samem glasovanju. Za vsake redne volitve se imenujejo posebej ter imajo štiriletno mandatno dobo. Volilne komisije se ustanovijo za državo, volilno enoto ter volilni okraj. Posebni volilni komisiji se imenujeta za volitve poslancev italijanske in madžarske narodne

skupnosti. Za vsake volitve, pa se imenujejo volilni odbori, ki vodijo volitve neposredno na voliščih. (Grad, 2005)

Državni zbor imenuje republiško volilno komisijo, ta pa imenuje volilne komisije volilnih enot ter okrajne volilne komisije, ki imenujejo volilne odbore.

Volilni organi v širšem smislu pa so tisti organi, ki sicer opravljajo druge državne funkcije, vendar v času volitev opravljajo določene funkcije, kot so na primer razpis volitev, verifikacija mandata in sodno varstvo volilne pravice.

3.5 VOLILNI POSTOPEK

Volilni postopek sestavljajo časovno določena opravila, ki vodijo do končnega cilja – izvolitve članov parlamenta. Delovanje vse udeležencev volilnega postopka mora biti časovno usklajeno, saj mora vse potekati v določenem krajšem časovnem razdobju. Časovni okvir postopka, imenujemo volilni rokovnik.

Volilni postopek je sestavljen iz naslednjih zaporednih faz:

- razpis volitev,
- kandidiranje,
- glasovanje,
- ugotavljanje izida glasovanja.

Volilni postopek se začne s tem, da *volitve v državni zbor razpiše predsednik republike*. Redne volitve se izvedejo vsako četrto leto, pred potekom mandatne dobe delegatov. V primeru, da se državni zbor razpusti pred potekom štiriletne mandatne dobe, pa se opravijo predčasne volitve. V aktu o razpisu volitev je potrebno določiti dan razpisa volitev, dan začetka volilnega postopka in dan glasovanja. (Grad, 2005)

V *fazi kandidiranja* se na vnaprej določen način postavljajo kandidati, med katerimi lahko izbirajo volivci svoje predstavnike v parlamentu. Za kandidiranje so določeni različni pogoji, kot je na primer to, da imajo pravice kandidate postavljati samo politične stranke. Kandidatura je lahko tudi podprta s podpisi določenega števila volivcev ali poslancev. Lahko pa se zgodi, da mora kandidat predložiti določeno kavcijo. Oblika in tehnika kandidature je torej odvisna od načina kandidiranja. Razlikujemo med posamičnim in skupinskim kandidiranjem. Pomembno je to, da morajo kandidature vsebovati zakonsko določene elemente, saj v primeru, da te niso izpolnjene oz. če so kandidature nezakonite, jih lahko volilna komisija zavrne ali zaradi formalnih ali vsebinskih razlogov. (Grad, 2005)

V naši zakonodaji je določeno, da lahko kandidate predlaga ali politična stranka ali pa volivci.

Politična stranka lahko na tri načine določa kandidate:

- liste kandidatov lahko vloži v vseh volilnih enotah, ampak le, če je podprta s podpisi najmanj treh poslancev državnega zbora.
- listo kandidatov vloži v vsaki volilni enoti posebej. Vsako posamično listo kandidatov v vsaki volilni enoti, mora določiti član politične stranke, ki ima volilno pravico in stalno prebivališče v volilni enoti. Poleg navedenega mora, biti lista podprta s podpisi in sicer najmanj 50 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti.
- listo lahko kandidat vloži na podlagi podpore samih volivcev. Lista mora biti v tem primeru podprta s podpisi najmanj 100 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti. Ta način kandidiranja je možen, le v posamični volilni enoti. (po Gradu, 2005, str. 153)

Tudi kadar predlagajo sami volivci kandidate, mora biti lista podprta s podpisi najmanj 100 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti. Takšna lista se lahko vloži le v posamezni volilni enoti. Volivec lahko s podpisom podpira le enega kandidata oz. eno listo kandidatov.

Z *glasovanjem* izjavi volivec svojo voljo tako, da glasuje za tistega kandidata, za katerega želi da bo izvoljen in s tem uresničuje svojo aktivno volilno pravico. Glasovanje poteka v določenem času na določenih javnih mestih. Postopek glasovanja vodijo volilni odbori. Volivec lahko glasuje na tistem volišču, na katerem je vpisan v volilni imenik. Glasuje lahko za enega kandidata, tako da obkroži zaporedno številko pred priimkom in imenom kandidata.

Volivec lahko glasuje samo osebno. To pomeni, da nihče ne more glasovati po pooblaščenju. Lahko pa mu pri glasovanju pomaga nekdo drug, v primeru da ima kakšno telesno hibo ali pa je nepismen. Volivcu lahko torej nekdo pomaga, da izrazi svojo voljo, nihče pa mu ne sme preprečiti glasovanje. (Grad, 2005)

Kadar je glasovanje končano, se začne *faza ugotavljanja izida glasovanja*, katero je organizacijsko in časovno ločeno v štiri zaporedne faze:

- ugotavljanje izida glasovanja na vsakem volišču,
- ugotavljanje izida glasovanja v volilnem okraju,
- ugotavljanje volilnega izida v volilni enoti,
- ugotavljanje izida glasovanja na ravni države. (po Gradu, 2005, str. 154)

Poslanski mandati se prvič delijo v volilni enoti, na podlagi volilnega količnika. Skupno število glasov oddanih za vse liste kandidatov v volilni enoti se deli s številom poslancev ki se volijo v volilni enoti. Število mandatov, ki pripada listi je tudi možno izračunati. In sicer se volilni količnikom delimo število glasov za listo. Tako se ugotovi, kolikokrat je količnik vsebovan v številu glasov za listo. Po volilnih enotah je razdeljenih toliko mandatov, kolikokrat so liste kandidatov dosegle volilni količnik. Liste lahko dobijo eno ali več

mandatov. Neporabljeni glasovi tvorijo ostanke glasov in so preneseni naprej za delitev na državni ravni. Pri delitvi so upoštevane vse liste kandidatov, samo tiste liste niso upoštevane, ki so bile vložene v samo eni volilni enoti in tiste ne, ki ne bi dobile treh mandatov glede na volilni izid v celotnem volilnem telesu. Slednje imenujemo volilni prag. (po Gradu, 2005, str. 155)

Mandati se delijo po d'Hondtovemu sistemu, pri delitvi na ravni celotne države. Z liste kandidatov, so izvoljeni tisti, ki so imeli največji delež glasov v skupnem številu glasov v volilnih okrajih v katerih so nastopili. Največ polovica mandatov, ki se delijo na državni ravni se dodeli kandidatom po tistem vrstnem redu, ki ga določi politična stranka na kandidadni oz. nacionalni listi. (Grad, 2005)

Republiška volilna komisija ugotovi izid volitev na državni ravni ter ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. Potrdila o izvolitvi izda tudi izvoljenim poslancem.

Volitve so lahko tudi naknadne, ponovne ter nadomestne.

Do naknadnih volitev pride takrat, kadar na posameznem volišču glasovanje ni bilo izvedeno na tisti dan, ki je bil določen za glasovanje.

Ponovne volitve se opravijo, kadar se že izvedene volitve razveljavijo zaradi nepravilnosti pri volitvah. Glasovanje se ponovi.

Nadomestne volitve se izvedejo, kadar ostanejo poslanski sedeži nezasedeni, zaradi prenehanja poslanskega mandata. Potrebno število poslancev se izvoli. Vendar se je zaradi nove volilne zakonodaje uveljavilo pravilo, da se nadomestne volitve ne opravijo. Tako torej, če preneha poslancu mandat, postane poslanec tisti kandidat, ki bi bil izvoljen, če ne bi bil izvoljen poslanec kateremu je prenehal mandat.

4 FUNKCIJE DRŽAVNEGA ZBORA

Državni zbor ima zakonodajno, volilno in nadzorno funkcijo. Vsi postopki za izvajanje naštetih funkcij so opredeljeni v Poslovniku Državnega zbora.

4.1 ZAKONODAJNA FUNKCIJA DRŽAVNEGA ZBORA

V okviru zakonodajne funkcije Državni zbor sprejema spremembe Ustave, zakonov in drugih pravnih aktov.

Državni zbor je najvišji predstavniški in zakonodajni organ v državi, ki:

- sprejema ustavne zakone o spremembi ustave Republike Slovenije,
- sprejema zakone, avtentične razlage zakonov in uradna prečiščena besedila zakonov,
- sprejema odloke, resolucije, deklaracije, priporočila in sklepe,
- sprejema poslovnik Državnega zbora,
- sprejema državni proračun, rebalans državnega proračuna, spremembe državnega proračuna in zaključni račun državnega proračuna,
- ratificira mednarodne pogodbe,
- razpisuje referendum: referendum o spremembi ustave, zakonodajne referendum, posvetovalne referendum, referendum o ustanovitvi občin, referendum o mednarodnih povezavah,
- obravnava zadeve Evropske unije.

Državni zbor sprejema zakone, po Ustavi Republike Slovenije pa predlog zakona, lahko vložijo Vlada, vsak poslanec, 5 tisoč volivcev in Državni svet. (Državni zbor, 2011)

4.1.1 SPREJEM ZAKONA

Sprejem zakona poteka v več fazah in se sprejme šele po več branjih oz. obravnavah zakona. Po krajšem postopku se sprejme zakon le v primeru nujnosti.

Pred razpravo v samem parlamentu, obravnavajo predloženi zakon parlamentarni odbori in komisije tako, da dajejo k njemu pripombe in predloge. Na ta način olajšajo poslancem delo, saj so stališča odborov opora za odločanje v zakonu.

Zakonodajni postopek se deli na tri faze:

- predložitev v celoti izdelanega zakona

- razprava državnega zbora o vsakem členu zakona in naslovu
- razprava državnega zbora o predlogu zakona kot celote

V *prvi fazi* se predloži v celoti izdelan, pravno redigiran oz. urejen predlog zakona. Zakon mora v tej fazi vsebovati naslov, uvod, besedilo členov in obrazložitev. Uvod vsebuje oceno stanja na področju, ki bi ga zakon uredil, razloge za sprejem zakona, cilje, načela zakona, oceno finančnih sredstev ki jih naj bi zagotovil državni proračun ter posledice ki bi jih prinesel sprejem zakona. Že pred prvo fazo se lahko opravi predhodna obravnava zakona o temeljnih vprašanjih in družbenih razmerjih. V prvi fazi se torej opravi splošna razprava o predlogu zakona, ki se lahko konča s sklepom državnega zbora, da se postopek nadaljuje ali s sklepom da se zakon ne sprejme in s tem je potem postopek končan. Obravnava zakonskega predloga se lahko nadaljuje v predloženem besedilu, lahko pa se sklone, da se predlog zakona za drugo obravnavo dopolni ali se spremeni v skladu s stališči in sklepi ki jih je državni zbor sprejel v prvi fazi postopka. Predlagatelj to opravi sam, razen če to državni zbor določi za delo sekretariata državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve. Umik predloga zakona lahko predlaga državni zbor ali sam predlagatelj zakona, vendar samo po končani prvi ali drugi obravnavi, kasneje ne več. (po Gradu, 2005, str. 161)

V *drugi fazi* državni zbor razpravlja in glasuje o naslovu in vsakem členu zakona posebej. Zaradi ekonomičnosti postopka se lahko glasuje o več členih in poglavjih hkrati. V tej fazi se lahko o zakonu razpravlja splošno le potem, če to zahteva vsaj deset poslancev. Besedilo predloga zakona se lahko spreminja in dopolnjuje le z amandmaji oz. predlogi, katere vlagajo poslanci, matično delovno telo, predlagatelj zakona ter vlada. (Grad, 2005)

V *tretji fazi* državni zbor razpravlja o predlogu zakona kot celote. Posebej razpravlja o tistih členih, h katerim so bili v drugi fazi dani amandmaji. V tej fazi lahko amandmaje vloži predlagatelj zakona, matično delovno telo, vlada in najmanj deset poslancev ter poslanska skupina. (Grad, 2005)

Po tretji fazi se glasuje o predlogu zakona kot celote. Zakon je sprejet z večino opredeljenih glasov, razen kadar je za posamezen zakon določena zahtevnejša večina. Zakon začne veljati po razglasitvi oz. promulgaciji in njegovi objavi oz. publikaciji. Predsednik republike razglasi zakon, najkasneje v osmih dneh po sprejemu. Zakon praviloma začne veljati petnajst dni po objavi, razen če je v njem samem določeno drugače.

Zakon se sprejme po hitrem postopku le zaradi izrednih potreb države, obrambnih interesov ali zaradi naravnih nesreč. Skrajšan postopek se uporabi pri manj pomembnih spremembah zakona. Poseben postopek pa se uporabi pri ponovnih odločanjih o zakonu, kadar vloži državni svet zoper že sprejet zakon suspenzivni veto. Torej kadar zahteva, da se o zakonu ponovno odloča.

Nacionalni program, poslovnik državnega zbora in državni proračun se sprejemajo po približno enakem postopku kakor zakon. Na še bolj poenostavljen način se sprejemajo resolucije in deklaracije.

4.2 VOLILNA FUNKCIJA DRŽAVNEGA ZBORA

Državni zbor v okviru volilne funkcije voli, imenuje in razrešuje najpomembnejše nosilce funkcij v Državnem zboru, Vladi, Ustavnem sodišču in v skladu z ustavo in zakoni v drugih institucijah. Državni zbor voli in imenuje:

- predsednika in podpredsednike Državnega zbora,
- generalnega sekretarja Državnega zbora,
- predsednike in podpredsednike delovnih teles Državnega zbora,
- predsednika Vlade in ministre,
- sodnike Ustavnega sodišča in druge sodnike,
- varuha človekovih pravic,
- pet članov Sodnega sveta,
- guvernerja Banke Slovenije,
- člane Računskega sodišča,
- druge nosilce javnih funkcij, za katere tako določa zakon. (Državni zbor, 2011)

Ustava določa, da Državni zbor voli predsednika Vlade s tajnim glasovanjem. Volitve opravi na predlog predsednika republike. Predsednik Vlade je izvoljen, če v Državnem zboru dobi večino glasov vseh poslancev, kar pomeni, da na glasovanju dobi najmanj 46 glasov. Če kandidat v prvem krogu volitev ne dobi potrebne večine glasov, Ustava v 111. členu opredeljuje nadaljnji postopek.

4.3 NADZORNA FUNKCIJA DRŽAVNEGA ZBORA

V okviru nadzorne funkcije Državni zbor:

- odreja parlamentarno preiskavo,
- odloča o zaupnici in nezaupnici Vladi,
- odloča o obtožbi predsednika republike, predsednika Vlade in ministrov pred Ustavnim sodiščem,
- postavlja poslanska vprašanja in pobude predsedniku Vlade, ministrom in generalnemu sekretarju Vlade. (Državni zbor, 2011)

4.3.1 PARLAMENTARNA PREISKAVA

Parlamentarna preiskava je namenjena raziskavi nepravilnosti, ki jih povzročijo nosilci javnih funkcij ali pooblastil. Nepravilnosti imajo pomen za splošni interes, na primer politične afere. Nepravilnosti so lahko kršitve ustave ali zakonov, nedopustno ravnanje, zloraba pooblastil ali funkcij in podobno. Na podlagi preiskave se oceni dejansko stanje, ki je podlaga za odločanje državnega zbora o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij. Predmet preiskave ne morejo biti zadeve iz redne pristojnosti sodišč. V primeru, da v neki zadeve teče kazenski postopek, se izvede parlamentarna preiskava, vendar le v okviru pristojnosti državnega zbora.

Parlamentarno preiskavo ureja zakon in poslovnik o parlamentarni preiskavi. Preiskavo lahko odredi državni zbor na svojo pobudo, obvezno pa mora odrediti na zahtevo tretjine poslancev ali državnega sveta. Državni zbor imenuje preiskovalno komisijo, ki vodi parlamentarno preiskavo. Za vsako parlamentarno preiskavo mora imenovati posebno preiskovalno komisijo. Člani komisije so predsednik, njegov namestnik in najmanj pet članov, vsi so lahko le poslanci državnega zbora.

Postopek parlamentarne preiskave obsega:

- pripravljalna preiskovalna dejanja,
- oblikovanje in sprejem dokaznega sklepa,
- izvajanje dokazov,
- posvetovanje in sklepanje o ugotovitvah preiskave,
- izdelavo in sprejem poročila za državni zbor.

(po Kaučiču, 2005, str. 165)

Državni zbor lahko ugotovitve oz. ocene preiskovalne komisije sprejme, zavrne ali zahteva dopolnitev postopka. Preiskavo lahko na predlog komisije prekine ali ustavi. Preiskava mora biti praviloma končana v mandatu dobi državnega zbora. V primeru da ni končana, se šteje za zaključeno. Novi državni zbor lahko ponovno uvede preiskavo.

Preiskovalna komisija ima pri poizvedovanju enaka pooblastila kot pravosodni organi. Priče in izvedenci so se dolžni odzivati pisnemu vabilu komisije, saj jih lahko v nasprotnem primeru prisilno privedejo. Preiskovanec ima pri zaslišanju smiselno enak položaj kot obdolženec ter ima pravico si vzeti pravnega pooblaščenca, enako kot priče. Priče in izvedenci se lahko zaslišijo tudi pred sodiščem, v vsakem primeru pa morajo govoriti resnico, drugače lahko nosijo kazenskopravne posledice. Priče lahko odklonijo odgovor na posamezno vprašanje, če je verjetno, da bi spravile sebe ali svojega bližnjega sorodnika v hudo sramoto, materialno škodo ali v kazenski postopek.

Prisilni ukrepi, kot na primer privedba, hišna preiskava, zaseg predmetov se lahko izvede le prek sodišč, kateri so tudi dolžni predložiti komisiji tiste dele spisov, ki se nanašajo na predmet parlamentarne preiskave. Vsi organi, ki opravljajo javno službo in nosilci javnih pooblastil so dolžni dovoliti komisiji dostop do dokumentacije in izdati potrebna dovoljenja

za pričevanje. V postopku je seveda zagotovljena varstvo tajnosti pisem in nedotakljivost človekove zasebnosti. Člani preiskovalne komisije so ves čas dela komisije in tudi po njeni razpustitvi dolžni varovati tajnost zaupnih dejstev. Določeno je tudi, da brez dovoljenja predsednika državnega zbora ne smejo pričati pred sodiščem ali drugimi organi.

4.3.2 PARLAMENTARNI NADZOR NAD JAVNIMI FINANCAMI

Nadzor nad javnimi financami v Sloveniji opravljajo:

- Računsko sodišče,
- notranje revizije in notranji nadzor pri proračunskih uporabnikih,
- Urad za nadzor proračuna na Ministrstvu za finance,
- Nadzorni odbori občin,
- Državni zbor.

Računsko sodišče je najvišji organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe. Po Zakonu o Računskem sodišču je Računsko sodišče vrhovna revizijska institucija v državi. Cilj njenega delovanja so preverjanje in ocenjevanje izpolnjevanja obveznosti dobrega poslovanja uporabnikov javnih sredstev. V razmerju do drugih državnih organov je Računsko sodišče po Ustavi samostojno in neodvisno in je ustanovljeno z Zakonom o Računskem sodišču, ki ureja njegovo delovanje. (po Končanu, 2008, str. 5)

Nadzor v Državnem zboru poteka z instrumenti kot so poslanska vprašanja, interpelacije, ustavne obtožbe in sprejemanje proračuna in zaključnega računa. Posebno vlogo in naloge pri izvajanju nadzorne vloge Državnega zbora na področju javnih financ ima Komisija za nadzor javnih financ. Njena naloga je nadzor nad javno porabo v Sloveniji, pri katerem lahko sodeluje z domačimi in mednarodnimi nadzornimi institucijami.

Pristojnosti Komisije po 39. členu Državnega zbora so:

- nadzorovanje izvrševanja državnega proračuna in finančnih načrtov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in javnega zavoda Radiotelevizija Slovenija z vidika zakonitosti, namenskosti in racionalnosti porabe ter pravilnosti njihovih finančnih izkazov na podlagi poročil Računskega sodišča;
- spremljanje izvrševanja proračunov lokalnih skupnosti, ki prejemajo finančna sredstva za izravnavo in nadzorovanje namenske porabe sredstev, prejetih iz državnega proračuna;
- nadzorovanje izvrševanja finančnih načrtov in pravilnosti finančnih izkazov javnih skladov, javnih podjetij in zavodov, katerih ustanovitelj je Republika Slovenija;
- poročanje Državnemu zboru o nadzoru ki ga opravlja in predlaganje potrebnih ukrepov. (Končan, 2008)

Po Poslovniku Državnega zbora je Komisija ena od petih stalnih komisij Državnega zbora. Slednje pomeni, da mora biti ustanovljena v vsakem mandatu.

Samo Komisijo vodijo predstavniki opozicijskih poslanskih skupin, ki imajo v njej tudi večino članov.

4.4 DRUGE PRISTOJNOSTI DRŽAVNEGA ZBORA

Državni zbor opravlja tudi vrsto drugih zadev, ki jih določajo ustava, zakoni, poslovnik in drugi akti Državnega zbora. Med njimi so:

- odločanje o razglasitvi vojnega in izrednega stanja ter o uporabi obrambnih sil,
- potrjevanje mandatov poslancev,
- odločanje o imuniteti poslancev, sodnikov Ustavnega sodišča in sodnikov ter varuha človekovih pravic in njegovega namestnika. (Državni zbor, 2011)

5 POSLANSKI MANDAT

Poslanski mandat pomeni, da ima član predstavniškega telesa pooblastilo, ki določa način ter obseg njegove pravice pri zastopanju svojih volivcev. Glede na razmerje med volivci in izvoljenimi predstavniki razlikujemo dve obliki mandata članov predstavniških teles, to sta imperativni in reprezentativni mandat.

Pri imperativnem oz. vezanem mandatu so člani predstavniškega telesa s svojimi volivci povezani tako, da je izvoljeni predstavnik samo pooblaščen zastopnik volilnega telesa ter mora v celoti ravnati po njegovih navodilih. Za svoje delo je odgovoren volivcem, ki imajo pravico do nadzora nad njegovim delom, kakor tudi do njegovega odpoklica v primeru, da z njegovim delom niso zadovoljni. Vendar v današnjem času, ni več možno vezati poslance v celoti na navodila volivcev. (po Kaučiču, 2005, str. 166)

Reprezentativni, predstavniški oz. svobodni poslanski mandat, pomeni da izvoljeni člani predstavniškega telesa predstavljajo ljudstvo kot celoto. V času mandatne dobe, izvoljeni predstavniki niso pravno vezani na navodila in ne odgovarjajo volivcem za svoje delo. Volivci jih zaradi tega tudi ne morejo odpoklicati. Takšna oblika mandata omogoča poslancu, da ravna v skladu s svojo vestjo in prepričanjem. Reprezentativna oblika mandata, kje je poslanec pravno neodvisen, obstaja danes v vseh državah s parlamentarno demokracijo. (po Kaučiču, 2005, str. 166)

V sodobnih strankarskih sistemih politične stranke nadzorujejo in usmerjajo delo poslancev in tako poslanci niso več vezani na volivce ter dejansko niso niti neodvisni. To imenujemo strankarski ali partijski mandat. Formalnopravno gledano je poslanec še naprej neodvisen in svoboden pri svojem delovanju, dejansko pa odgovarja le politični stranki, na listi katere je bil na volitvah izvoljen. (Kaučič, 2005)

Ustava Republike Slovenije sicer določa, da so poslanci predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli navodila, vendar so vseeno politično odgovorni. To pomeni, da volivci poslanca ne morejo odpoklicati, ampak če bi poslanec ki je deloval v nasprotju s programom, ponovno kandidiral, bi ga lahko na naslednjih volitvah zavrnil.

Za poslance italijanske in madžarske narodne skupnosti velja enak reprezentativni mandat, kot za ostalih 88 poslancev državnega zbora. Ker pa sta voljena na drugačen način in samo s strani predstavnikov skupnosti, vsebuje njihov mandat elemente imperativnega mandata. Za njih velja strožja oblika politične povezanosti.

Državni svet je interesno predstavništvo in je zato njihov mandat v veliki meri dejansko imperativen. Vezanost državnega sveta na volilna telesa je politična.

6 DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE

Naloga članov državnega sveta je, da zastopajo skupne interese organizacij in skupnosti s področja socialnih, gospodarskih, poklicnih ali lokalnih interesov.

Ustava določa, da je državni svet »zastopstvo nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov« in ne politično predstavniško telo, kakor državni zbor tako tudi ni predstavnik vsega ljudstva. Člani državnega sveta uživajo imuniteto kot poslanci državnega zbora, za njih velja tudi nezdružljivost funkcij, vendar nimajo predstavniškega oz. svobodnega mandata kot poslanci. Tudi na družbene skupine, ki jih volijo so veliko bolj vezani, kot poslanci. Razlog za to je, da so člani državnega sveta izvoljeni posredno, kar krepi vezi med njimi in skupnostmi, katere jih v državni svet volijo.

Državni svet je sestavljen iz 40 zastopnikov socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov, ki so izvoljeni za petletno mandatno dobo. Od mandatne dobe državnega zbora, je ta doba za leto dni daljša in tako enaka mandatni dobi predsednika republike. Vsi državljani ki imajo volilno pravico, nimajo možnosti kandidirati za člane državnega sveta. Kandidirajo lahko le tisti, ki opravljajo ustrezno dejavnost oz. so v delovnem razmerju, kar je logično, saj je podlaga za oblikovanje državnega sveta skupen interes zaposlenih v določenih dejavnostih.

Velik del pristojnosti državnega sveta se nanaša na zakonodajno funkcijo. K tem pristojnostim spada predlaganje zakonov, odložni veto (zoper proračuna ne more vložiti), zahteva za razpis zakonodajnega referendumu, zahteva za uvedbo parlamentarne preiskave ter dajanje mnenj državnemu zboru. Državni svet sam neposredno, ne sprejema zakonov. Lahko pa prepreči ali odloži sprejem zakona ter vpliva na njegovo vsebino. V ustavnorevidijski postopek ne more aktivno posegati in tudi na sestavo, delovanje ter na nadzor nad delom vlade ne more neposredno vplivati.

Referendum je najmočnejše, skrajno sredstvo za uveljavljanje stališč državnega sveta, saj lahko državni svet izbira temo in čas izvedbe referendumu, državni zbor pa nima možnosti preprečiti njegove izvedbe. Z ustavo je določeno, da mora zahtevo za razpis referendumu državni svet sprejeti z večino vseh svojih članov, torej z najmanj 21 glasovi. Enako velja tudi za poslovnik o svojem delu. Pri vseh drugih zadevah iz svoje pristojnosti, pa odloča z večino opredeljenih glasov. Zahtevo za razpis referendumu o ustavnih spremembah pa državni svet nima možnosti zahtevati.

Državni svet lahko posredno doseže zahtevo za razpis referendumu prek odložilnega veta. Sproži postopek za preverjanje ustavnosti zakonov, da niso uveljavljeni zakoni, ki jih predlaga vlada oz. na katere vlada veže vprašanje zaupnice v državnem zboru. Navedeno ima zelo pomemben vpliv na zakonodajno funkcijo in ima posreden vpliv na delovanje in obstoj vlade.

Državni svet se večkrat odloči za odložni veto, kot za referendum. Z odložnim vetom državni svet zahteva ponovno odločanje državnega zbora o že sprejetem zakonu, ta odločitev ima zato tudi odložni učinek. Odložni veto uspe, kadar pri ponovnem odločanju zakon ne dobi potrebne večinske podpore. V državnem zboru se zakoni sprejemajo z večino opredeljenih glasov, veto državnega sveta pa se preseže le z večino vseh poslancev, kar je najmanj 46 glasov. Kadar se ta večina ne doseže, zakon ni sprejet oz. ni bil potrjen njen sprejem in se zakonodajni postopek s tem konča. V takem primeru je državni svet s svojim vetom povzročil razveljavitev že sprejete odločitve državnega zbora o sprejemu zakona. Če pa veto ne bi bil vložen, bi seveda prišlo do razglasitve zakona in njegove uveljavitve. V nasprotnem primeru, če se predpisana večina doseže, se pa šteje da je bil zakon dokončno sprejet takrat, ko je državni zbor o njem odločal drugič. Državni svet ne more ugovarjati ponovni odločitvi. (Ribičič, 2005)

7 VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Izvršilno oblast opravljata predsednik republike, kot nominalni šef izvršilne oblasti in vlada kot dejanski nosilec izvršilne oblasti. Položaj vlade je urejen v ustavi - predvsem način njenega oblikovanja in njena odgovornost državnemu zboru, podrobneje pa z zakonom o vladi, poslovnikom državnega zbora Slovenije in poslovnikom Vlade Republike Slovenije.

V organizaciji državne oblasti je za položaj vlade pomembno vprašanje vpliva parlamenta na oblikovanje vlade ter odgovornost vlade parlamentu. Vlada je samostojen ustvarjalec politike dokler ima podporo v parlamentu, vendar je tudi dolžna najpomembnejša vprašanja preverjati v parlamentu in sicer prek zakonskih predlogov, katera daje parlamentu.

Zakon o vladi določa, da mora vlada ter vsak minister obvezno odgovarjati na poslanska vprašanja ter zavzeti stališča do pobud in predlogov državnega zbora ter posameznih poslancev. Pri delu državnega zbora in njegovih delovnih teles pri sprejemanju zakonov in predpisov, mora vlada sodelovati. Vlada ima pravico dati mnenje k vsakemu zakonu ali aktu, katerega ni sama predlagala.

Poleg razmerja vlade do državnega zbora je pomembno, razmerje vlade do državnega sveta. Državni svet nobenih končnih odločitev ne sprejema, pa vendar ima močen vpliv na odločanje v državnem zboru in tako posredno seveda na tudi na delovanje vlade.

Vlado v državnem zboru predstavljajo predsednik vlade in ministri. Predsednika vlade voli državni zbor na predlog predsednika republike, kateri se mora prej posvetovati z vodji poslanskih skupin v državnem zboru. Predsednik vlade je izvoljen z večino glasov vseh poslancev, seveda s tajnim glasovanjem. V primeru, da kandidat ni izvoljen, predsednik republike čez štirinajst dni predlaga ponovno istega ali drugega kandidata. Svojega kandidata lahko predlagajo tudi poslanske skupine ali najmanj deset poslancev. Če tudi tedaj ni izvoljen noben kandidat, predsednik republike razpusti državni zbor in razpiše nove volitve. Razpust državnega zbora se lahko prepreči, če v osemindesetih urah z večino opredeljenih glasov navzočih poslancev sklene izvesti ponovne volitve predsednika vlade. Novi predsednik vlade je v opisanem primeru izvoljen že z večino opredeljenih glasov navzočih poslancev, kar pa omogoča vzpostavitev manjšinske vlade. V primeru, da tudi ta poskus propade, pride do razpusta državnega zbora in predčasnih volitev.

Izvoljeni predsednik vlade predlaga ministre v imenovanje državnemu zboru v roku petnajstih dni po svoji izvolitvi, če to v tem roku oz. v dodatnem roku ne stori mu preneha funkcija. Državni zbor ne samo imenuje ministre, temveč se mora pred tem vsak minister posebej predstaviti pristojni komisiji državnega zbora. Vlada nastopi svojo funkcijo če je imenovanih več kot dve tretjini ministrov. V roku treh mesecev morajo biti imenovani vsi ministri, sicer preneha funkcija predsednika vlade in ministrov.

Ministri imajo dvojno vlogo. Člani so vlade kot kolegijskega organa in so predstojniki ministrstev. Vodijo posamezne upravne organe, lahko pa so tudi ministri ki nimajo upravnega resorja. To so tako imenovani ministri brez listnice in so zadolženi za splošna politična vprašanja. Minister vodi in predstavlja ministrstvo, daje politične usmeritve za delo ministrstva ter organov v njegovi sestavi in nadzoruje njihovo delo. Poleg tega izdaja predpise in druge akte iz pristojnosti ministrstva ter organov v njegovi sestavi in opravlja druge po zakonu določene naloge.

Predsednik vlade in ministri ne morejo hkrati opravljati funkcij v državnih organih, sodiščih, organih lokalnih skupnosti ter drugih javnih funkcij. Ne smejo opravljati drugih dejavnosti, ki po zakonu niso združljive s funkcijo člana vlade. Tako člani vlade ne morejo biti hkrati poslanci državnega zbora ter niti državnega sveta. Po naši ureditvi poslancu, ki postane član vlade ni potrebno odstopiti. V tem času ne more opravljati te funkcije, tako mu poslanska funkcija v tem času miruje. Če preneha biti član vlade, jo pridobi nazaj. (Grad, 2005)

7.1 PRISTOJNOSTI VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

Vlada opravlja dve pomembni funkciji. Opravlja politično izvršilno funkcijo, pri tem predlaga parlamentu politiko, predlaga v sprejem zakone in akte – t.j. iniciativna funkcija ter skrbi za njihovo uresničevanje. Izvaja politiko, zakone in akte državnega zbora. Druga je upravna funkcija, kjer deluje kot vrh državne uprave. Usmerja – koordinativna funkcija in nadzoruje – nadzorstvena funkcija, delovanje upravnih organov. Vlada sama sprejema ali predlaga državnemu zboru sprejem političnih, pravnih, ekonomskih, finančnih, organizacijskih in drugih ukrepov, ki so potrebni za izvajanje nalog iz državne pristojnosti na določenih področjih. Posamezne upravne organe vodi prek ministrov, torej članov vlade. Delo vlade vodi predsednik vlade, ki ima lahko različne nazive, kot so premier, minister ali Kanzler. (Grad, 2005)

Uredba je splošni akt vlade, ki ga lahko izda za izvrševanje zakona. Pravica vlade, da izdaja izvršilne predpise izhaja iz njene temeljne funkcije – iz funkcije izvrševanja zakonov. Vlada potrebuje pooblastila samo za izdajo tiste uredbe, s katero ureja način uresničevanja pravic in obveznosti državljanov in drugih oseb. Vlada lahko poleg uredb izdaja tudi odloke.

Vlada svojo notranjo organizacijo in delo ureja s poslovníkom ter sklepi. O posamičnih zadevah iz svoje pristojnosti pa izdaja vlada odločbe kot posamične pravne akte. Sklep sprejme vlada, kadar ne odloča z drugim aktom.

Na sejah vlada dela in odloča. Veljavno lahko sklepa, če je na seji navzoča večina članov vlade, odloča pa lahko z večino glasov vseh članov, torej z absolutno večino. Za vlado opravljajo strokovne naloge urad predsednika vlade in vladne službe kot so na primer

Služba vlade za zakonodajo. Predlogi predpisov, ki jih sprejema vlada se pripravijo v pristojnih ministrstvih ali v vladnih službah.

S pomočjo ministrov vodi in usmerja vlada državno upravo. Nadzoruje delo ministrstev, daje jim politične usmeritve za izvajanje politike, izvrševanje zakonov, predpisov in skrbi da ministrstva usklajeno izvršujejo svoje funkcije. Vlada oz. njen predsednik ima pravico zadržati izvršitev predpisa, ki ga izda minister. Odloča lahko tudi o kompetenčnih sporih med posameznimi ministrstvi.

Kot kolegijsko telo deluje vlada na sejah, katere sklicuje predsednik vlade ter jim tudi predseduje.

Ustava določa, da skrbi predsednik vlade za enotnost politične in upravne usmeritve vlade in usklajuje delo ministrov. Predsednik torej usmerja in vodi delo vlade, ima pravico dajati ministrom obvezujoče napotke za njihovo delo, pri tem pa mu pomaga podpredsednik vlade, katerega določi sam predsednik vlade izmed ministrov.

7.2 ODGOVORNOST VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

Značilnost parlamentarnega sistema je, da vlada ne more delovati, kadar ga parlament ne podpira. Za svoje delo je vlada odgovorna parlamentu. Podpora parlamenta se kaže z glasovanjem v parlamentu o zaupnici oz. nezaupnici vladi. Izglasovana nezaupnica in neizglasovana zaupnica, pomeni, da mora vlada odstopiti zaradi izgube podpore parlamenta. Vlada lahko sicer izposluje razpustitev parlamenta in nove volitve, vendar pri tem tudi njej preneha funkcija. Glasovanje o nezaupnici lahko zahteva sam parlament. Predsednik vlade pa lahko preveri podporo parlamenta z zahtevo o glasovanju zaupnice. To se zgodi, kadar vlada ne dobi podpore za svoje predloge, zlasti zakonske, kar ji otežuje delo.

Interpelacija je podobna poslanskim vprašanjem. Namen obeh je politično nadzorstvo nad delom vlade in posamičnih ministrov. Vendar na podlagi interpelacije se začne razprava o politični odgovornosti vlade kot celote ali posameznega ministra in se glasuje o njihovi odgovornosti. Interpelacijo lahko vloži najmanj deset poslancev. Sama razprava o interpelaciji se lahko konča s sklepom, s katerim se oceni delo vlade ali posameznega ministra, ali pa se nadaljuje z glasovanjem o nezaupnici. Nezaupnico vladi je mogoče izreči samo, če se hkrati izvoli nov predsednik vlade. Kadar se glasuje o nezaupnici posameznemu ministru in mu je izglasovana nezaupnica, je minister razrešen. Glasovanje o nezaupnici vlade se lahko konča z izrekom nezaupnice ali pa z izjavo parlamenta ki ne pomeni padec vlade.

V primeru, da ni izglasovana zaupnica, pri glasovanju o zaupnici vladi na zahtevo predsednika vlade, ni potrebno da pride do razpusta državnega zbora. Državni zbor lahko v tridesetih dnevih izvoli novega predsednika vlade, lahko pa tudi v tem času pri

ponovljenem glasovanju o zaupnici izglasuje zaupnico dotedanjemu predsedniku vlade – stari vladi. Kadar se ne zgodi ne eno in ne drugo, razpusti predsednik republike državni zbor ter razpiše nove volitve. (Grad, 2005)

8 EVROPSKI PARLAMENT

Evropski parlament je edina neposredno izvoljena politična institucija v Evropski uniji, ki predstavlja državljane, v nasprotju s Svetom Evropske unije, ki predstavlja vlade držav članic. Danes ima Evropski parlament sedež v Strasbourgu, deluje pa še v Bruslju in Luxemburgu. (po Skrt et al., 2007, str. 95)

Slika 2: Evropski parlament v Strasbourgu

Vir: Delo in dom (2012)

Oblika in pristojnosti parlamenta so se z razvojem evropskih integracij spreminjale in dopolnjevale. Predhodnik Evropskega parlamenta je bila Skupščina Evropske skupnosti za premog in železo. Ustanovljena je bila leta 1952 in je imela 78 predstavnikov iz šestih držav članic prve evropske integracije. Potreba po večjem demokratičnem nadzoru znotraj Skupnosti se je čez čas povečevala zaradi širitve pristojnosti Evropske skupnosti. Zaradi tega so leta 1979 potekale prve neposredne volitve članov Evropske parlamentarne skupščine. Kasneje se je Skupščina širila z vključitvijo novih držav v povezavo.

Skozi zgodovino Evropske unije so se pristojnosti Evropskega parlamenta močno povečevale. Z večjim prenosom suverenosti na institucije Evropske unije so sorazmerno rasle tudi pristojnosti Evropskega parlamenta.

Evropski parlament je dobil zakonodajno oblast leta 1986 z vpeljavo skupnega trga. Oblikovana sta bila dva postopka in sicer postopek sodelovanja in postopek soglasja. Postopek sodelovanja je bil oblikovan z namenom izenačevanja moči med Svetom Evropske unije in Evropskim parlamentom. Postopek soglasja pa bi dal Evropskemu parlamentu moč v obliki obvezne privolitve glede sklepanja mednarodnih sporazumov, glede vsake nadaljnje širitve Evropske unije ter glede sprememb pravil volitev. V obliki

procesa soodločanja je bila uvedena najpomembnejša pristojnost Evropskega parlamenta in sicer z Maastrichtsko pogodbo leta 1992. (Skr, 2007)

Maastrichtska pogodba je okrepila kadrovske pristojnosti Evropskega parlamenta, saj je bila uvedena investitura Komisije v parlamentu z glasovanjem o zaupnici. Nova pristojnost Parlamenta je bilo imenovanje najvišjih funkcionarjev v Uniji in pravica do imenovanja Evropskega varuha človekovih pravic, poleg tega je lahko dal Komisiji zakonodajne pobude. Na podlagi Amsterdamske pogodbe je lahko Evropski Parlament imenoval predsednika Komisije. Obseg soodločanja se je tudi razširil, to je postalo odločilno za predsednika Komisije, katerega je moral Parlament potrditi z večinsko podporo. Tudi Pogodba iz Nice je še dodatno razširila obseg soodločanja Parlamenta in Sveta. (Grad, 2007)

8.1 SESTAVA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament deluje v treh mestih: Bruslju (Belgija), Luxembourg (Luksemburg), in Strasbourg (Francija). V Luxembourg so upravne pisarne, torej generalni sekretariat. Zasedanje celotnega Parlamenta, torej plenarno zasedanje pa poteka v Strasbourg in včasih v Bruslju. Tudi odbori zasedajo v Bruslju. (Evropska unija, 2012)

Poslanci Evropskega parlamenta so zastopniki ljudstva in so izvoljeni na neposrednih volitvah, ki potekajo vsakih pet let. Evropski parlament je skupaj s Svetom Evropske unije najpomembnejše zakonodajno telo Evropske unije.

Število poslancev v Evropskem parlamentu je sorazmerno številu prebivalcev posamezne države članice. Po določbah Lizbonske pogodbe nobena država ne sme imeti manj kot 6 ali več kot 96 poslancev.

Poslanci se ne povezujejo po narodnosti, temveč v skupine glede na politično usmeritev.

Tabela 2: Poslanci po državah članicah in po političnih skupinah, Sedmi parlamentarni mandat

						NI	Vse skupaj
 (BE)	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>4</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>22</u>
 (BG)	<u>7</u>	<u>4</u>	<u>5</u>			<u>2</u>	<u>18</u>
 (CZ)	<u>2</u>	<u>7</u>			<u>9</u>	<u>4</u>	<u>22</u>
 (DK)	<u>1</u>	<u>4</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>13</u>
 (DE)	<u>42</u>	<u>23</u>	<u>12</u>	<u>14</u>		<u>8</u>	<u>99</u>
 (EE)	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>1</u>			<u>6</u>
 (IE)	<u>4</u>	<u>3</u>	<u>4</u>			<u>1</u>	<u>12</u>
 (GR)	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>22</u>

									Vse skupaj
 (ES)	25	23	2	2			1	1	54
 (FR)	30	12	6	16		1	5	3	73
 (IT)	35	22	6			10			73
 (CY)	2	2					2		6
 (LV)	4	1	1	1	1		1		9
 (LT)	4	3	2		1	2			12
 (LU)	3	1	1	1					6
 (HU)	14	4			1			3	22
 (MT)	2	4							6
 (NL)	5	3	6	3	1	1	2	5	26
 (AT)	6	5		2				6	19
 (PL)	29	7			11	4			51
 (PT)	10	7		1			4		22
 (RO)	14	11	5					3	33
 (SI)	4	2	2						8
 (SK)	6	5	1			1			13
 (FI)	4	2	4	2		1			13
 (SE)	5	6	4	4			1		20
 (GB)		13	12	5	26	10	1	6	73
Vse skupaj									Vse skupaj
	271	188	85	59	52	34	34	30	753

Vir: Evropski parlament/Poslanci EP (2012)

Pomen simbolov:

- Poslanska skupina Evropske ljudske stranke (Krščanskih demokratov)

- Skupina naprednega zavezništva socialistov in demokratov v Evropskem parlamentu

- Skupina zavezništva liberalcev in demokratov za Evropo

- Skupina Zelenih / Evropske svobodne zveze

- Skupina Evropskih konservativcev in reformistov

- Skupina Evropa svobode in demokracije

- Konfederalna skupina Evropske združene levice – Zelene nordijske levice

NI

- Samostojni poslanci

Države članice morajo Evropski parlament pri vsakem odstopu poslanca obvestiti o nasledniku. Temu ustrezno se spremeni tudi imenik, vendar je mogoča začasna razlika

med uradnim številom sedežev in dejanskim številom poslancev. (Evropski parlament/ Poslanci EP, 2012)

8.2 VOLITVE EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament ima 754 poslancev, ki so izvoljeni v 27 državah članicah Evropske unije. Poslanci se volijo na splošnih neposrednih volitvah od leta 1979 in sicer za 5-letni mandat.

Vsaka država članica ima določen svoj način volitev, pa kljub temu veljajo skupna demokratična osnovna pravila, kot so enakost glede na spol ter tajnost glasovanja. Volilna pravica je v vseh državah članicah pri 18 letih. Izjema je le Avstrija, kjer je volilna pravica pri 16 letih. Za evropske volitve so značilna naslednja skupna pravila: splošne neposredne volitve, pravilo sorazmernosti ter mandat, ki traja 5 let z možnostjo podaljšanja.

Sedeži so razdeljeni sorazmerno glede na število prebivalstva v posamezni državi.

Zastopanost žensk v Evropskem parlamentu se stalno povečuje, sedaj je 1/3 približno poslank.

Poslanci Evropskega parlamenta delujejo v Bruslju, Strasbourgu ter svojem okrožju. V Bruslju sodelujejo poslanci na sejah parlamentarnih odborov, političnih skupin in dodatnih plenarnih zasedanjih. V Strasbourgu sodelujejo na dvanajstih plenarnih zasedanjih. Pri tem pa velja, da morajo poleg glavnih dejavnosti posvetiti čas tudi svojemu okrožju.

Kot je prikazano v tabeli št. 2, se združujejo poslanci glede na svoje politično prepričanje in ne glede na svojo narodnost.

Poslanci Evropskega parlamenta opravljajo svoj mandat neodvisno.

Evropski poslanci imajo vedno večje pristojnosti in zaradi tega lahko s svojimi dejanji vplivajo na vsa področja vsakdanjega življenja državljanov, kot na primer na okolje, varstvo potrošnikov, promet, izobraževanje, kulturo, zdravje ter še mnogo več.

14. julija 2009 je začel veljati novi statut poslancev Evropskega parlamenta, ki zagotavlja večjo preglednost pogojev poslovanja evropskih poslancev in enake plače za vse. (Evropski parlament/ Poslanci EP, 2012)

9 FUNKCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament ima tri glavne naloge:

- po razpravi skupaj s Svetom sprejme predloge zakonov Evropske unije;
- nadzoruje druge evropske institucije, zlasti Evropsko komisijo, ter preverja demokratičnost njihovega delovanja;
- po razpravi skupaj s Svetom sprejme proračun Evropske unije.

9.1 ZAKONODAJNA FUNKCIJA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Na področjih kot na primer varstvo potrošnikov in okolja sodeluje Evropski parlament s Svetom ki zastopa vlade držav članic, kakor pri oblikovanju in uradnem sprejemanju predpisov Evropske unije. Slednje se imenuje redni zakonodajni postopek (tj. nekdanji postopek soodločanja).

Postopka odločanja, torej načini po katerih Evropska unija ustvarja in sprejema zakonodajo, sta redni in posebni zakonodajni postopek. Uporaba posameznega postopka je odvisna od področja, ki ga Evropska unija želi s predlaganim aktom urediti.

Po rednem in posebnem zakonodajnem postopku Evropski parlament in Svet skupaj sprejemata uredbe, direktive ter sklepe na podlagi predloga Komisije. V posebnih primerih pa na pobudo skupine držav članic ali Evropskega parlamenta, na priporočilo Evropske centralne banke ali pa na zahtevo Sodišča ali Evropske investicijske banke.

Število politik za katere se uporablja redni zakonodajni postopek, se je z Lizbonsko pogodbo povečalo, tako ima Parlament sedaj večji vpliv na oblikovanje predpisov v kmetijstvu, energetiki in na področju priseljavanja ter sredstev Evropske unije.

Zakonodajne postopke spremljajo neformalne izmenjave stališč, tehnični in formalni sestanki na višji ravni med Svetom, Evropskim parlamentom in Komisijo. Namen tega, je odpravljati razlike med pogledi posameznih institucij in doseči dogovor.

Na Komisijo se lahko v zakonodajnem aktu prenese pooblastilo za sprejemanje nezakonodajnih aktov, ki se splošno uporabljajo, dopolnjujejo ali spreminjajo nekatere nebitvene elemente zakonodajnega akta.

Parlament mora odobriti pomembne odločitve, kot je na primer pridružitve novih držav k Evropski uniji.

Evropski parlament torej sprejema evropsko zakonodajo skupaj s Svetom na številnih področjih evropske politike. Dejstvo, da Evropski parlament neposredno volijo državljani, pomaga zagotavljati demokratično legitimnost evropske zakonodaje.

9.2 NADZORNA FUNKCIJA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament nadzoruje druge evropske institucije na različne načine.

Komisija na primer, je politično odgovorna Parlamentu. Parlament mora po imenovanju nove Komisije potrditi vseh njenih 27 članov (po enega iz vsake države Evropske unije), preden lahko začnejo svoj mandat. V primeru, da se poslanci Evropskega parlamenta ne strinjajo z imenovanjem posameznega kandidata za komisarja, imajo pravico zavrniti celotno predlagano ekipo. (Evropska unija, 2012)

Odstop celotne Komisije ima Parlament pravico zahtevati tudi med njenim mandatom, tako da poda predlog za nezaupnico.

Evropski poslanci morajo preverjati poročila, katera pripravlja Komisija. Komisarjem lahko zastavljajo vprašanja. Pomembno vlogo imajo pri tem parlamentarni odbori.

Naloga evropskih poslancev je tudi, da obravnavajo peticije državljanov in ustanavljajo preiskovalne odbore.

Parlament ima pooblastilo za ustanovitev začasnih preiskovalnih komisij za nadzor domnevnih kršitev ali slabega izvajanja prava Skupnosti. (Antonijević, 2007)

Naloga Evropskega parlamenta je med drugimi tudi imenovanje evropskega varuha človekovih pravic, ki je pooblaščen za sprejemanje pritožb v zvezi z nepravilnostmi v delovanju institucij ali organov Skupnosti.

Na področju skupne zunanje in varnostne politike ter policijskega in pravosodnega sodelovanja ima Parlament pravico do redne obveščeniosti ter lahko na Svet naslovi vprašanja ali priporočila. Svetuje o glavnih vidikih in temeljnih odločitvah na področju skupne zunanje in varnostne politike, o vseh predvidenih ukrepih, razen o skupnih stališčih na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja. (Antonijević, 2007)

Na zasedanjih Evropskega sveta, kadar se voditelji vlad in držav zberejo, mora Evropski parlament podati svoje mnenje o obravnavanih temah.

9.3 PRORAČUNSKA FUNKCIJA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament skupaj s Svetom Evropske unije sprejme letni proračun Evropske unije.

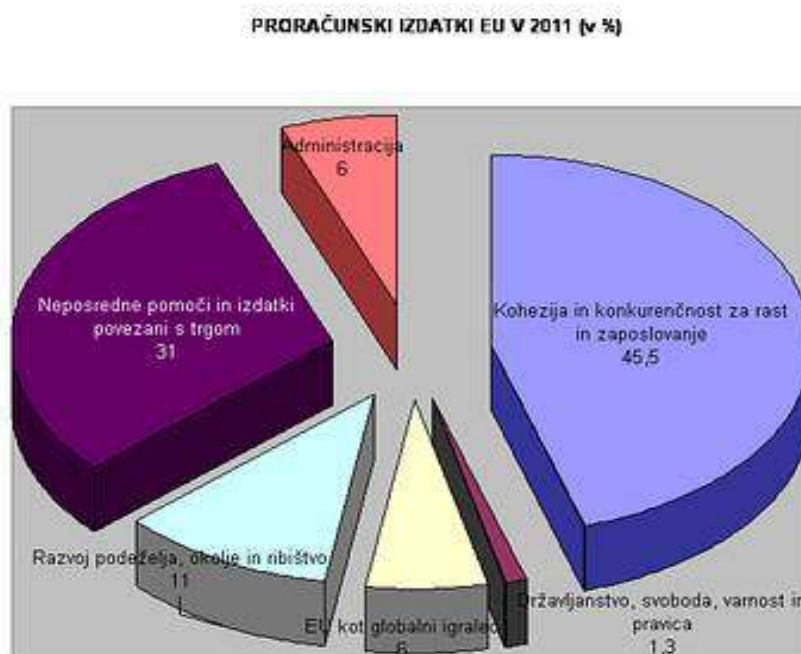
Parlamentarni odbor ima za nalogo spremljati proračunsko porabo in vsako leto potrditi poročilo Evropske komisije o izvrševanju proračuna za preteklo leto.

Evropska unija se financira iz skupnega letnega proračuna, ki temelji na večletnem finančnem okviru, ki se sprejme za dobo najmanj petih let. Je dogovor o ključnih prednostnih nalogah in okvirih proračunskih odhodkov Evropske unije, zato predstavlja temeljni okvir za evropske politike v danem finančnem obdobju ter zagotavlja, da se odhodki Evropske unije v okviru njenih lastnih sredstev izvršujejo na urejen način.

Proračun Evropske unije ne sme v nobenem letu izkazovati primanjkljaja. Proračunski prihodki morajo biti uravnoteženi s proračunskimi odhodki. Zgornje meje posameznih kategorij pa so določene v večletnem finančnem okviru.

Sredstva za financiranje skupnih politik, kot je na primer kmetijska politika, razvojnih in raziskovalnih programov se preko različnih politik in programov prelivajo nazaj v države članice.

Slika 3: Proračunski izdatki v Evropski uniji v letu 2011 (v %)

Vir: Slovenija: Doma v Evropi (2012)

Velik del sredstev iz proračuna Evropske unije je namenskih. Država jih lahko črpa le na podlagi projektov, ki jih odobri Evropska komisija. Na primer tudi Slovenija ne prejema finančna sredstva iz evropskega proračuna samodejno, temveč je višina prejetih sredstev odvisna od kakovostno pripravljenih programov. (Slovenija: Doma v Evropi, 2012)

Proračun Evropske unije sestavljajo tri kategorije prihodkov:

- tradicionalna lastna sredstva (kmetijske dajatve, dajatve na uvoz izdelkov iz držav ki niso članice Evropske unije): v proračun prispevajo približno 17 % skupnih prihodkov;
- vir na osnovi davka na dodano vrednost (DDV): obsegajo 17 % skupnih prihodkov;
- vir na osnovi bruto nacionalnega dohodka (BND): zajema 65 % skupnih prihodkov.

V proračun se stekajo tudi drugi prihodki, kot so davki na plače, ki jih plačujejo uslužbenci Evropske unije, prispevki držav ki niso članice Evropske unije v nekatere programe Evropske unije in globe naložene podjetjem, ki kršijo konkurenčno ali drugo zakonodajo. Našteti viri znašajo 1 % proračuna. (Slovenija. Doma v Evropi, 2012)

10 SVET EVROPSKE UNIJE

Svet Evropske unije sprejema predpise in usklajuje politike, sestavljajo pa ga ministri držav članic. Število članov Sveta ni določeno. To pomeni, da kadar se obravnavajo na primer okoljska vprašanja – Svet se v tem primeru imenuje Svet za okolje, pošlje vsaka država članica na sestanek svojega ministra za ustrezno politično področje, v omenjenem primeru, okoljskega ministra.

Svetu zunanjih ministrov stalno predseduje visoki predstavnik za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije. Vse druge seje Sveta vodi ustrezni minister države, ki predseduje Svetu Evropske unije. Primer: Ko je Svetu Evropske unije predsedovala Slovenija, je Svetu za okolje predsedoval slovenski minister za okolje. (Evropska unija, 2012)

Svet Evropske unije ne smemo zamenjati z Evropskim svetom ki je institucija Evropske unije. V okviru le te se štirikrat na leto sestanejo voditelji držav ali vlad držav članic in obravnavajo prednostne politične naloge Evropske unije.

Svet Evrope, pa ni organ Evropske unije.

Svet Evropske unije:

- sprejema zakonodajo Evropske unije z Evropskim parlamentom, na predlog Komisije;
- usklajuje širše gospodarske politike držav članic, z gospodarskimi in finančnimi ministri držav Evropske unije, saj ima Evropska unija skupno gospodarsko politiko;
- podpiše sporazume med Evropsko unijo in drugimi državami, za različna področja kot so okolje, trgovina, razvoj, tekstil, ribištvo, znanost, tehnologija, promet;
- potrdi letni proračun Evropske unije skupaj z Evropskim parlamentom;
- razvija zunanjo in varnostno politiko Evropske unije:

Pri tem je potrebno omeniti, da Evropska unija nima svoje vojske. Da bi lahko kljub temu hitro ukrepala ob mednarodnih sporih ter naravnih nesrečah, nekatere države članice sodelujejo v enotah za hitro posredovanje. Namenjene so humanitarni pomoči, kakor reševalnim in mirovnim operacijam.

- usklajuje sodelovanje med nacionalnimi sodišči in policijskimi organi:

Ker bi morali imeti državljani Evropske unije enak dostop do sodnega varstva po vsej Evropski uniji, si prizadevajo pravosodni ministri v Svetu, da bi bile sodbe sodišča iz ene države članice priznane tudi v vseh drugih državah Evropske unije. Poleg tega usklajujejo pravosodni ministri nadzor nad zunanjimi mejami Evropske

unije, kakor boj proti terorizmu in mednarodnemu organiziranemu kriminalu. (Evropska unija, 2012)

10.1 GLASOVANJE SVETA EVROPSKE UNIJE

Svet Evropske unije sprejema odločitve s kvalificirano večino. Države z več prebivalci imajo več glasov. Število glasov pa je ponderirano v dobro držav z manj prebivalci. Države imajo naslednje število glasov:

- Nemčija, Francija, Italija in Združeno kraljestvo ima vsaka po 29 glasov
- Španija in Poljska ima vsaka po 27 glasov
- Romunija ima 14 glasov
- Nizozemska ima 13 glasov
- Belgija, Češka, Grčija, Madžarska in Portugalska ima vsaka po 12 glasov
- Avstrija, Bolgarija in Švedska ima vsaka po 10 glasov
- Danska, Irska, Litva, Slovaška in Finska ima vsaka po 7 glasov
- Ciper, Estonija, Latvija, Luksemburg in Slovenija ima vsaka po 4 glasove
- Malta ima 3 glasove.

Skupaj je torej 345 glasov. (Evropska unija, 2012)

Svet glasuje s kvalificirano večino, ki je dosežena, kadar za predlog glasuje večina (včasih celo dve tretjini) držav Evropske unije in predlog dobi vsaj 255 od 345 glasov.

Država članica lahko zahteva, da se preveri, ali večina predstavlja vsaj 62 % prebivalstva Evropske unije. V primeri, da ne predstavlja, predloga ni mogoče sprejeti.

Kadar se glasuje o občutljivih temah, kot so zunanje zadeve in obdavčenje, morajo biti sklepi Sveta sprejeti s soglasjem. Slednje pomeni, da lahko že ena država z vetom prepreči sprejetje sklepa.

Leta 2014 bo uveden sistem dvojne večine, kar pomeni, da bo za sprejetje predloga potrebna dvojna večina. To pomeni, večina držav članic (vsaj 15) in večina skupnega prebivalstva Evropske unije. Države, ki glasujejo za predlog, morajo predstavljati vsaj 65 % prebivalstva Evropske unije. (Evropska unija, 2012)

11 EVROPSKA UNIJA PO LIZBONSKI POGODBI

Ustanovitev Evropske unije je pomenil začetek novega obdobja, kjer evropske države rešujejo svoje probleme z razgovori in ne z vojskovanjem.

V današnjem času uživajo države članice Evropske unije koristi kot so prosti trg z valuto, ki omogoča lažje in učinkovitejše trgovanje, odpiranje številnih delovnih mest, izboljšanje delavskih pravic, prosto gibanje oseb ter čistejše okolje.

Začetni predpisi so bili oblikovani za veliko manjšo Evropsko unijo. Sedaj pa se je potrebno spoprijemati s svetovnimi izzivi, kot so podnebne spremembe, svetovna recesija in mednarodni kriminal. Evropska unija se je tako povečala, da ne more več uporabiti prvotne predpise, če hoče učinkovito reševati našete probleme. To lahko stori le, če izboljša svoj način delovanja.

Voditelji držav članic Evropske unije so tako 19. oktobra 2007 v Lizboni dosegli dogovor o Pogodbi o reformi. Pogodba bi Evropski uniji omogočila učinkovito delovanje in okrepila njeno vlogo v svetu. Voditelji v Lizboni so dne 13. decembra 2007 slovesno podpisali Pogodbo o reformi, ki se zato imenuje tudi Lizbonska pogodba. Sledil je proces ratifikacije v 27 državah članicah ter v Evropskem parlamentu, ki se je zaključil 3. novembra, kadar je zadnja država članica Češka podpisala pogodbo. Dne 1. decembra 2009 je Lizbonska pogodba stopila v veljavo. (Slovenija: Doma v Evropi, 2012)

Slovenija je Lizbonsko pogodbo ratificirala v Državnem zboru, dne 29. januarja 2008, s 74 glasovi od 90.

Nova pogodba spreminja obstoječe pogodbe: Pogodbo o Evropski uniji ter Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Lizbonska pogodba ohranja večino vsebine, ne pa tudi oblike ustavne pogodbe. V pogodbi ne najdemo izrecne omembe simbolov Evropske unije, kot so zastava ali himna, ki bi nakazovali ustavnost. Opuščeni so tudi nazivi »zakon« in »predlog zakona«, tako da pravni red Evropske unije ne bi spominjal na nacionalne zakonodaje. (Slovenija: Doma v Evropi, 2012)

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti se tako po novem imenuje Pogodba o delovanju Evropske unije.

Lizbonska pogodba:

- spreminja dosedanje pogodbe,
- ni ustava,
- uvaja institucionalne spremembe,
- prinaša nove načine odločanja,

- prinaša koristi za državljane,
- prinaša koristi za države članice,
- utrjuje vlogo Evropske unije v svetu,
- poudarja socialno dimenzijo Unije,
- odpira vrata novim širitvam Unije,
- ter prinaša spremembe za Slovenijo.

Lizbonska pogodba spreminja ter dopolnjuje temelje pogodbe Evropske unije. Evropska unija je s 27 državami članicami delovala po pravilih, ki so v bistvu bila pripravljena za delovanje EU s 15 članicami. Nastala je potreba po novi pogodbi, da bi se lahko spopadli z izzivi, kot so podnebne spremembe, zanesljivost oskrbe z energijo, mednarodni terorizem, organizirani čezmejni kriminal in priseljevanje. Pozitivne strani, ki jih prinaša Lizbonska pogodba so tudi večja učinkovitost pri odločanju, več demokracije zaradi večje vloge Evropskega ter nacionalnih parlamentov in večja enotnost Unije v zunanjih odnosih.

Lizbonsko pogodbo ne moremo poistovetiti z ustavo, saj pomeni ustava nadomestitev vseh ustanovnih pogodb z enim samim besedilom. Lahko pa ga poimenujemo reformna pogodba, saj gre za reformo obstoječih pogodb. Tako spreminja Pogodbo o Evropski uniji (t. i. Maastrichtsko pogodbo) iz leta 1992 in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (t. i. Rimsko pogodbo) iz leta 1957. Slednja se preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije. Pogodba torej uvaja institucionalne spremembe, zaradi katerih bo Unija močnejša in učinkovitejša. Dopolnjuje tudi ukrepe držav članic, kadar te svojih ciljev – skladno z načelom subsidiarnosti, ne morejo izpolniti same.

K institucionalnim spremembam štejemo to, da se število komisarjev z letom 2014 zmanjša kar bo omogočilo učinkovitejše delovanje Evropske komisije. Ne bo več vsaka država članica imela svojega komisarja, temveč bodo komisarji predstavljali dve tretjini držav članic. Nacionalizacija Evropske komisije se bo zmanjšala, povečal pa se bo njen evropski značaj. Imenovanje komisarjev bo potekalo po sistemu popolnoma enakopravne rotacije med državami članicami, njihov mandat pa bo trajal pet let. V dveh od treh zaporednih sestav Evropske komisije bo zastopana vsaka država članica.

Lizbonska pogodba povečuje decentraliziranost in preglednost izvajanja politik EU, to pomeni da se bodo odločitve sprejemale čim bližje državljanom. Ločimo lahko med tremi kategorijami pristojnosti:

- področja, ki sodijo v izključno pristojnost EU
- deljena pristojnost med EU in državami članicami
- področja, na katerih je Unija pristojna za izvajanje ukrepov za podporo, uskladitev ali dopolnitev ukrepov držav članic, sicer ta področja urejajo države članice same.

Lizbonska pogodba povečuje število področij, na katerih mora predlagani akt s strani Komisije, odobriti Evropski parlament skupaj s Svetom Evropske unije. Postopek soodločanja se preimenuje v redni zakonodajni postopek. Vloga Evropskega parlamenta

se na ta način povečuje, okrepi pa se tudi demokratični nadzor. Novost pri sprejemanju odločitev v Svetu ministrov je to, da bo potrebna podpora 55 % držav članic, ki pa hkrati predstavljajo najmanj 65 % prebivalcev Evropske unije. Naslednja novost je Kompromis Ioannina, kar pomeni, da lahko države članice, ki ne predstavljajo manjšine, preprečijo sprejetje odločitve, pred sprejetjem zahtevajo ponovno preučitev zakonodajnega predloga. (Žohar, 2010)

Poleg tega, da Lizbonska pogodba določa, da so vsi državljani držav članic, tudi državljani Evropske unije, je določeno tudi to, da so državljani EU tudi neposredno udeleženi pri sprejemanju zakonodaje Unije. En milijon državljanov iz večjega števila držav članic lahko Evropsko komisijo pozove, naj predloži ustrezen predlog o zadevah, za katere je po mnenju državljanov potreben zakonski akt Unije. Novost je tudi javnost zasedanja Sveta EU, pri razpravljanju in glasovanju o zakonodaje EU.

Listina o temeljnih pravicah na podlagi Lizbonske pogodbe postane pravno zavezujoča in ima enak pravni status kot pogodbe. V šestih poglavjih zajema dostojanstvo, svoboščine, enakost, solidarnost, pravice državljanov in sodno varstvo. Pravna vključitev Listine ne spreminja pooblastil EU, temveč zagotavlja več pravic in svoboščin.

Lizbonska pogodba prinaša koristi za države članice. Ker so nacionalni parlamenti bolj vključeni v delo Evropske unije, bodo lahko delovali kot nadzorni organi pri uporabi načela subsidiarnosti. Imajo pravico preverjati, ali je glede na možnosti na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni ukrepanje na ravni EU upravičeno. Na ta način se povečuje demokratična legitimnost evropske zakonodaje.

Naslednja novost, ki jo prinaša Lizbonska pogodba je klavzula o izstopu, ki določa načine in postopke za izstop države članice iz EU, za katero pa je potrebno odločitev Sveta EU s kvalificirano večino po odobritvi Evropskega parlamenta. V primeru, da želi država, katera je izstopila iz Unije, ponovno vstopiti, mora ponovno zaprositi za članstvo ter vložiti prošnjo za članstvo. Poleg tega, bo morala zadostiti vsem pristopnim kriterijem.

Utrjevanje vloge Evropske unije v svetu, bo še odločnejša in enotnejša z novo funkcijo Visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki predstavlja Unijo v tujini in predseduje Svetu za zunanje zadeve. Med njegove naloge sodijo diplomatska in konzularna pomoč državljanom EU, na potovanjih v tretje države pa mu ponuja pomoč, služba za zunanje delovanje.

Nova določba humanitarne pomoči poudarja uporabo načel mednarodnega prava, nepristranskost, nevtralnost in nediskriminacijo. Obstaja možnost ustanovitve Evropske prostovoljne enote za humanitarno pomoč, katerega je glavni cilj zmanjševanje in dolgoročno izkoreninjenje revščine.

Lizbonska pogodba še poudarja, da povečana vloga Unije na zunanjepolitičnem področju ne slabi možnosti držav članic pri vodenju lastne zunanje politike, saj lahko Unija ukrepa

samo, kadar je treba pri mednarodnih vprašanjih nastopiti enotno. Nadalje omenja, da ostanejo vojaške sile v pristojnosti držav članic. Solidarnostna klavzula pa pomeni, da če je država članica žrtev terorističnega napada, naravne nesreče ali nesreče ki jo je povzročil človek, mora Unija in njene države članice delovati skupaj v duhu solidarnosti. Določeno je, da morajo druge države članice, državi v krizi, zagotoviti pomoč ter podporo z vsemi razpoložljivi sredstvi.

V Lizbonski pogodbi je poudarjena socialna dimenzija unije. Pogodba Uniji omogoča, da obdrži in še naprej razvija svoje socialne pridobitve. Med cilje Unije sodijo visoko konkurenčno in socialno tržno gospodarstvo, polna zaposlenost ter družbeni napredek. Socialna klavzula Lizbonske pogodbe določa, da je treba pri pripravi in izvajanju vseh politik Unije upoštevati njihove socialne vidike kot so spodbujanje visoke stopnje zaposlenosti, ustrezna socialna varnost, boj proti socialni izključenosti, visoka stopnja izobraževanja, usposabljanja in varovanje človekovega zdravja. Sodišče Evropske unije lahko akt, ki je v nasprotju s socialnimi cilji Unije, razglasi za ničnega.

Lizbonska pogodba je bila nujna z vidika prihodnjih širitev Unije. Pogodba se sklicuje na določene pristopne kriterije - Kopenhagenske kriterije, ki so bile sprejete na vrhu Evropskega sveta, leta 1993. Država kandidatka mora o njenem namenu pristopiti k Uniji obvestiti nacionalne parlamente in Evropski parlament. Odločitev ali lahko pristopi, določa Svet soglasno. Seveda pa mora država kandidatka spoštovati vrednote, h katerim je zavezana Unija, katera pa mora biti integracijsko sposobna.

Lizbonska pogodba je prinesla spremembe za Evropsko unijo kot celoto, saj je njen namen povečati učinkovitost in izboljšati delovanje Evropske unije kot celote. V Evropski uniji, zadevajo vse države članice kot tudi Slovenijo, pozitivne spremembe in novosti na področju državljanskih pravic Evropske unije, temeljnih človekovih pravic, socialne politike in večje demokratičnosti ter transparentnosti pri odločanju. (Slovenija: Doma v Evropi, 2012)

Namen Lizbonske pogodbe je, da bo Evropska unija bolj demokratična, učinkovitejša in preglednejša. Lizbonska pogodba seznanja državljane in parlamente s tem, kar se dogaja na evropski ravni. Evropi daje jasnejši ter odločnejši glas v svetu, hkrati pa varuje nacionalne koristi.

Lizbonska pogodba daje državljanom pravico, da če zberejo najmanj milijon podpisov, lahko Evropsko komisijo pozovejo, naj predloži nov predlog na področju neke politike. Vloga nacionalnih parlamentov držav članic se poveča, saj je z Lizbonsko pogodbo zagotovljeno, da Evropska unija ne bo presegala svojih pristojnosti pri zadevah, ki bi jih bilo treba urejati na nacionalni ali lokalni ravni.

Tudi Evropski parlament bo imel več pristojnosti, kajti neposredno izvoljeni evropski poslanci dobijo večjo moč odločanja pri večjem številu zadev.

Lizbonska pogodba prevzema novosti, katere je vsebovala že Pogodba o ustavi za Evropo (PUE), ki je bila sprejeta leta 2004. Novosti, ki jih prinaša glede institucij, politik in načina odločanja, so sledeča:

1. Enotna pravna osebnosti Evropske unije – Evropska skupnost bo s tem ukinjena.
2. Večji del vsebinskih določil PUE je ohranjen.
3. Sprejete so določbe o demokratičnih načelih, z večjo vlogo nacionalnih parlamentov ter možnostjo državljanske pobude (najmanj 1 milijon državljanov Unije).
4. Institucionalni paket – torej pristojnosti institucij, njihova sestava in razmerja med njimi - ostane nespremenjen.
5. Ohrani se večina napredka glede lažjega načina odločanja, kot je bilo dogovorjeno v PUE – na novih področjih se uvede odločanje s kvalificirano večino (približno 95 % vseh politik).
6. Prevzeta so vsa področja glasovanja s kvalificirano večino iz PUE. Spremenjeno področje je Sporazum o pristopu Unije k Evropski konvenciji o človekovih pravicah, ki ga mora po določilih pogodbe skleniti Svet soglasno.
7. Postopek soodločanja je prevzet kot redni zakonodajni postopek – z ustrezno širitvijo pristojnosti Evropskega parlamenta.
8. Tristebrna struktura se odpravi.
9. Uvedena je možnost izstopa iz Unije. (Lampe et. al., 2008)

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti se preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije (PDEU), v katero so vstavljene novosti iz PUE, kot so:

- vrste in področja pristojnosti,
- področje uporabe kvalificirane večine in postopka soodločanja,
- razlikovanje med zakonodajnimi akti in pravno nezavezujočimi akti (ni pa prevzeto novo poimenovanje aktov),
- določbe o območju svobode, varnosti in pravice,
- solidarnostna klavzula,
- izboljšave na področju upravljanja z evrom,
- horizontalne določbe, kot je socialna klavzula,
- posebne določbe kot so: javne službe, veselje, energetika, civilna zaščita, humanitarna pomoč, javno zdravje, šport, turizem, najbolj oddaljene regije, upravno sodelovanje in finančne določbe (lastni viri, večletni finančni okvir, nov proračunski postopek). (Lampe et. al., 2008)

Kljub temu se Lizbonska pogodba razlikuje od PUE, saj vsebuje naslednje bistvene spremembe glede na ureditev v PUE:

- 1) Poimenovanje pogodbe z besedo ustava in sklicevanje na simbole, je ovrženo.
- 2) Uporabljena je tradicionalna metoda dopolnjevanja oz. amandmiranja obstoječih pogodb – opuščen je sprejem ene pogodbe, ki bi nadomestila vse dosedanje

(Rimsko pogodbo iz leta 1957, Enotni evropski akt iz leta 1986, Maastrichtsko pogodbo iz leta 1992, Amsterdamsko pogodbo iz leta 1997 in Pogodbo iz Nice iz leta 2001).

- 3) Pogodba o Evropski uniji ohrani svoje ime, med tem ko se Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije.
- 4) Listina o temeljnih pravicah dobi pravno veljavo, vendar pa njeno besedilo ni vključeno v novo pogodbo.
- 5) Ovrženo je sklicevanje na primarnost evropskega prava. Primarnost evropskega prava je dejstvo in je omenjeno v izjavi o primarnosti evropskega prava in mnenju Pravne službe Generalnega sekretariata Sveta.
- 6) Na področju pravosodnega sodelovanja so na področju civilnih zadev v celoti ohranjene pridobitve Ustavne pogodbe - odločanje s kvalificirano večino. Na področju kazenskih zadev pa so za Veliko Britanijo ter deloma Irsko vgrajene varovalke. Sprejet je tudi mehanizem, ki omogoča članicam, da na tem področju hitreje napredujejo, kar pa ni obveznost za vse države članice.
- 7) Čeprav je tristebna struktura odpravljena, je upoštevana posebna narava področja skupne zunanje in varnostne politike.
- 8) Vzpostavljeno je mesto visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko.
- 9) Na načelo solidarnosti med državami članicami je dodano novo sklicevanje in sicer na področju energije in sklicevanje na boj proti podnebnim spremembam, ne da bi pri tem šlo za dodelitev novih pristojnosti Unije.
- 10) Nacionalni parlamenti dobijo večjo vlogo v evropskem zakonodajnem postopku, saj je okrepljen mehanizem testa subsidiarnosti.
- 11) Uvedeno je sklicevanje na vrednote Unije v merilih in postopkih za pristop novih držav članic. O merilih za pristop se dogovori Svet.
- 12) Med 26 državami članicami in Poljsko je upoštevan dogovor o načinu glasovanja v Svetu. Odločanje z dvojno večino je preložen na leto 2014, s prehodnim obdobjem do leta 2017 ter uporaba formule Ioannina. Formula omogoča državam, da zahtevajo vnovično preučitev že sprejetih sklepov in vnovično glasovanje, čeprav nimajo dovolj glasov za manjšinsko blokiranje. (Lampe et. al., 2008)

Lizbonska pogodba v PDEU uvaja spremembe glede na PUE, kakor sledi:

- V členu o vrstah pristojnosti je določeno, da bodo države članice znova izvajale svojo pristojnost, če se Unija odloči, da bo prenehala izvajati svojo. To je nova klavzula z značilnostjo dvosmerne gibčnosti.
- Pri pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah je predvidena vloga nacionalnih parlamentov v premostitveni klavzuli o družinskem pravu.
- Na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah in policijskem sodelovanju je predvidena možnost hitrejšega napredovanja držav članic.
- Energetska solidarnost in spodbujanje medsebojnega povezovanja energetskih omrežij.
- Boj proti podnebnim spremembam.

- Dosedanja poimenovanja pravnih aktov EU so ohranjena: uredbe, direktive, odločbe. Le v skupini pravnikov – lingvistov je bila narejena terminološka prilagoditev. Termin odločbe se v celotni pogodbi preimenuje v sklepe. (Lampe et al., 2008)

Določbe o vrednotah in ciljih Unije so bile razpršene po posameznih delih pogodbe in njihova vsebina ni bila tako izčrpna. Lizbonska pogodba pa je natančno določila, da Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Naštete vrednote so vsem državam članicam skupne, hkrati pa jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških.

Lizbonska pogodba opredeljuje cilje Unije, kot so krepitev miru, njenih vrednot in blaginje njenih narodov. Določa, da Unija spoštuje svojo bogato kulturo in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine. Nadalje določa, da se bori proti socialni izključenosti in diskriminaciji ter spodbuja socialno pravičnost in varstvo, kakor za enakost žensk in moških, solidarnost med generacijami in varstvo pravic otrok. Spodbuja ekonomsko, socialno ter teritorialno kohezijo in solidarnost med državami članicami.

Naslednja novost, je odnos med Unijo in državami članicami, katere ohranijo vse pristojnosti, ki niso s pogodbama dodeljene Uniji. Evropska unija in države članice se na podlagi lojalnega načela morajo medsebojno spoštovati in si pomagati pri izpolnjevanju nalog, ki izhajajo iz pogodb. Lizbonska pogodba ne vsebuje člene ki so urejali načela glede pristojnosti Unije, kajti Pogodba o Evropski uniji določa temeljna načela glede pristojnosti. Kot načelo za razmejitev pristojnosti Unije velja načelo prenosa pristojnosti. Kot načelo za izvajanje pristojnosti pa veljata načeli subsidiarnosti in sorazmernosti. Uporabo teh dveh načel konkretnije določa Protokol o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti. V skladu z načelom prenosa pristojnosti, deluje Unija, le v mejah pristojnosti ki so jih s pogodbama nanjo prenesle države članice za uresničevanje ciljev, določenih v pogodbah. Vse pristojnosti, ki niso s pogodbama dodeljene Uniji, ohranijo države članice. Evropska unija lahko deluje v skladu z načelom subsidiarnosti, na področjih ki niso v njeni izključni pristojnosti le, če in v kolikor države članice ciljev predlaganih ukrepov ne morejo zadovoljivo doseči, naj bo to na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, zaradi obsega ali učinkov predlaganih ukrepov in se lažje dosežejo na ravni Evropske unije. (Bergant, 2008)

Protokol o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti v Amsterdamski pogodbi torej nadomešča, spremenjen protokol z enakim naslovom v Lizbonski pogodbi, katera določa, da mora Komisija opraviti obsežna posvetovanja pred predložitvijo zakonodajnih predlogov ter utemeljiti ustreznost svojih predlogov z vidika subsidiarnosti. Novost tega protokola, sta t. i. rumeni in oranžni karton. Protokol določa, da lahko vsak nacionalni parlament ali dom nacionalnih parlamentov v osmih dneh od datuma posredovanja osnutka zakonodajnega akta predsednikom Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije, v

uradnih jezikih Unije, pošlje svoje obrazloženo mnenje. Mnenje mora vsebovati razloge, zakaj meni, da zadevni osnutek ni v skladu z načelom subsidiarnosti.

Pri rumenem kartonu je dana možnost nacionalnim parlamentom, da v primeru, če obrazložena mnenja o neskladnosti osnutka zakonodajnega akta z načelom subsidiarnosti predstavljajo minimalno tretjino vseh glasov, dodeljenih nacionalnim parlamentom, je treba osnutek ponovno preučiti. Kadar gre za osnutek zakonodajnega akta s področja pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah in policijskega sodelovanja, je ta prag četrtnina vseh glasov. V opisanem primeru, lahko institucija iz katere izhaja osnutek zakonodajnega akta, po preučitvi odloči ali osnutek ohrani, spremeni ali umakne. Svojo odločitev mora utemeljiti.

Pri oranžnem kartonu se nacionalni parlamenti odzivajo na redni zakonodajni postopek. Zahtevan je višji prag, kakor so višje tudi posledice. Mnenja o neskladnosti predloga zakonodajnega akta morajo predstavljati vsaj tretjino vseh glasov nacionalnih parlamentov, da se potem predlog ponovno preuči. Po preučitvi Komisija odloča, ali bo predlog ohranila, spremenila ali umaknila. V primeru, da ohrani, mora utemeljiti svoje mnenje, zakaj meni, da je ta predlog skladen z načelom subsidiarnosti. Obrazloženo mnenje mora, z mnenji nacionalnih parlamentov predložiti Svetu in Parlamentu, kateri odločijo ali je predlog združljiv z načelom subsidiarnosti. Če 55 % članov Sveta ali večine oddanih glasov v Parlamentu, zakonodajalec meni, da je šlo za kršitev načela subsidiarnosti, se ta zakonodajni predlog ne obravnava več. (Bergant, 2008)

Nove določbe o neposrednem sosedstvu Unije, določajo, da mora EU razvijati posebne odnose z državami v svojem sosedstvu. Ustvariti mora območje blaginje in dobrega sosedstva, temelječega na vrednotah Unije, za katero so značilni tesni, miroljubni odnosi, na podlagi sodelovanja.

11.1 NAJPOMEMBNEJŠE DOLOČBE LIZBONSKE POGODBE

Pomembnejše določbe Lizbonske pogodbe so:

- več demokracije in večja odprtost

Državljeni Evropske unije lahko sedaj neposredno sodelujejo pri sprejemanju zakonodaje EU, saj lahko že en milijon državljanov od petstotih, pozove Evropsko komisijo, naj pripravi nov predlog na področju neke politike.

- hitrejša in učinkovitejša odločanja

Na Svetu ministrov se ne bo več odločalo soglasno, temveč s kvalificirano večino. Od leta 2014 bo Svet ministrov potreboval podporo 55 % držav članic, ki bodo predstavljale vsaj 65 % evropskega prebivalstva. Takšen sistem odločanja

zagotavlja dvojno legitimnost. Nacionalni parlamenti bodo imeli pravico do veta, za občutljivejša področja politik, kot sta obdavčenje in obramba pa bo še naprej potrebno soglasno odločanje.

- posodobitev in večja demokratičnost institucij Evropske Unije

Uvedeno bo novo mesto visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko / podpredsednika Komisije, kar bo pripomoglo h krepitvi delovanja Evropske unije na mednarodnem prizorišču in boljšemu varovanju njenih interesov ter vrednot v tujini. Da bi bili ukrepi Evropske unije bolj prepoznavni in usklajeni, bo pripomogel predsednik Evropskega sveta, ki bo izvoljen za največ pet let.

- obveza, da se doseže ekonomska in monetarna unija, v kateri bo evro valuta Evropske unije

Ekonomska in monetarna unija je temeljni cilj Evropske unije. Lizbonska pogodba k temu pripomore tako, da formalno ureja položaj Evropske centralne banke in jo spreminja v institucijo Evropske unije.

- Evropska unija se obvezuje, da bo širila svoje vrednote v svetu tako, da bo prispevala k:

miru in varnosti, trajnostnemu razvoju Zemlje, solidarnosti in vzajemnemu spoštovanju med narodi, svobodni in pravični trgovini, odpravi revščine, varstvu človekovih pravic, spoštovanju in krepitvi mednarodnega prava kot je opredeljeno v Ustanovni listni Združenih narodov.

Evropska unija je najmočnejša trgovska sila na svetu in največji donator pomoči državam v razvoju.

- jasneje določena vloga Evropske unije v skupni zunanji in varnostni politiki

Slednje pomeni, da bo pri odločanju o obrambnih zadevah še naprej potrebno soglasje vseh 27 držav članic Evropske unije. Države članice dajo Evropski uniji na razpolago civilne in vojaške zmogljivosti, ki so potrebne za izvajanje skupne varnostne in obrambne politike, ter opredeljujejo vlogo Evropske obrambne agencije.

- okrepljena sposobnost Evropske unije na področjih kot so boj proti mednarodnemu kriminalu, nezakonitemu priseljevanju, trgovanju z ljudmi, orožjem in prepovedanimi drogami

Na podlagi novih določb je omogočeno Uniji in državam članicam učinkovitejša zaščita finančnih interesov, kakor tudi boj proti čezmejnemu kriminalu. Nove določbe spoštujejo različne pravne sisteme in tradicijo držav članic, zato je tudi posamezni državi članici omogočeno, da ne sodeluje pri novih ukrepih, če meni, da bo to vplivalo na temeljna načela njenega kazenskopravnega sistema.

- krepitev socialnih ciljev Evropske unije

Lizbonska pogodba določa, da bo Evropska unija v vseh politikah in ukrepih skrbela za višjo raven zaposlenosti.

- sodelovanje na področju podnebnih sprememb in energije

»Lizbonska pogodba daje prednost cilju Evropske unije za spodbujanje trajnostnega razvoja v Evropi na podlagi visoke ravni varovanja in izboljševanja okolja.« (Evropska komisija, 2009, str. 8)

Evropa bo še naprej vodila boj proti svetovnemu segrevanju. Za vse države članice pa bo v prihodnosti ključni izziv pomenila, varnost oskrbe z energijo.

- pravno zavezujoče postanejo pravice, svoboščine in načela iz Listine o temeljnih pravicah

Slednje pomeni, da mora Evropska unija, kakor tudi njene države članice pri izvajanju zakonov spoštovati pravice iz Listine o temeljnih pravicah.

»Pravice, ki pripadajo vsem, vključujejo varovanje osebnih podatkov, pravico do azila, enakost pred zakonom in nediskriminacijo, enakost moških in žensk, pravice otrok in starejših ter pomembne socialne pravice, kot so zaščita pred nezakonito odpovedjo delovnega razmerja ter dostop do socialne varnosti in socialne pomoči.« (Evropska komisija, 2009, str. 9)

11.2 DELOVANJE EVROPSKE UNIJE PO LIZBONSKI POGODBI

Institucionalni okvir Unije se z Lizbonsko pogodbo razširi. PEU kot institucije Unije določa: Evropski parlament, Evropski svet, Svet, Evropsko komisijo, Sodišče Evropske unije, Evropsko centralno banko ter Računsko sodišče. Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropski komisiji pomagata Ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij, ki opravljata svetovalno funkcijo. Določbe o institucijah so vsebovane v PEU in PDEU.

Evropski parlament s Svetom opravlja zakonodajno in proračunsko funkcijo. Poleg tega opravlja funkcijo političnega nadzora ter posvetovanja - seveda v skladu s pogodbama, in izvoli predsednika Komisije. Lizbonska pogodba je na novo določila sestavo Evropskega

parlamenta, ki je sestavljen iz predstavnikov državljanov Evropske unije, skupaj maksimalno sedemsto petdeset, poleg predsednika. V Evropskem parlamentu so državljani zastopani proporcionalno upadajoče, z najnižjim pragom šestih in najvišjim pragom šestindevetdeset članov na državo članico. Sklep o sestavi Evropskega parlamenta sprejme Evropski svet na pobudo Evropskega parlamenta in z njegovo odobritvijo. Člani Evropskega parlamenta se volijo s splošnim, neposrednim, svobodnim in tajnim glasovanjem za dobo petih let. Evropski parlament sam izvoli svojega predsednika in svoje predsedstvo med svojimi člani. Še ena izmed novosti v Evropskem parlamentu je to, da Evropski parlament izvoli evropskega varuha človekovih pravic. (Lampe et. al., 2008)

Za razliko od Evropskega parlamenta, *Evropski svet* ne opravlja zakonodajne funkcije, temveč daje Uniji potrebne spodbude za njen razvoj in opredeljuje splošne politične usmeritve in prednostne cilje. Evropski svet sestavljajo voditelji držav članic z njegovim predsednikom in predsednikom Komisije. Pri opravljanju nalog sodeluje visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko. Na sklic predsednika Evropskega sveta, se le ta sestane dvakrat v vsakem polletju. Evropski svet odloča soglasno, če ni v pogodbi drugače določeno. Predsednik Evropskega sveta je izvoljen s kvalificirano večino za dobo dveh let in pol, z možnostjo enkratne ponovne izvolitve. Predsednik Evropskega sveta na svoji ravni in v tej vlogi predstavlja Unijo navzven. Pri tem ne posega v pooblastila visokega predstavnika Evropske unije za zunanje zadeve in varnostno politiko. (Lampe et. al., 2008)

»Svet skupaj z Evropskim parlamentom opravlja zakonodajno in proračunsko funkcijo ter funkcijo oblikovanja politike in usklajevanja v skladu s pogodbama. Če v pogodbi ne določata drugače, odloča Svet s kvalificirano večino po sistemu odločanja z dvojno večino. Glasovanje s kvalificirano večino postane torej splošno pravilo.« (Lampe et. al., 2008, str. 24)

Tabela 3: Sistem odločanja po Pogodbi iz Nice in po Lizbonski pogodbi

Pogodba iz Nice	Lizbonska pogodba
Kvalificirana večina, določena in preračunana glede na obtežene glasove.	Uveden poenostavljen način odločanja s kvalificirano večino.
Sistem trojne večine: <ul style="list-style-type: none"> - 255 glasov od 345 v Svetu; - večina držav članic; - 62 % prebivalstva Unije. 	Sistem dvojne večine: <ul style="list-style-type: none"> - 55 % članov Sveta (držav članic), od 27-ih 15 držav članic; - 65 % prebivalstva Unije.

Vir: Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili (2008)

Sistem dvojne večine je bolj demokratičen, saj ima v Svetu vsaka država članica en glas in ni več tabele z obteženimi glasovi glede na demografsko težo posamezne države.

Svet sestavljajo ministri, po en predstavnik iz vsake države članice, ki je pooblaščen za prevzemanje obveznosti v imenu vlade države članice. Svet zaseda v različnih sestavah. Razen Svetu za zunanje zadeve predsedujejo predstavniki držav članic v Svetu, po načelu enakopravne rotacije. Evropski svet sprejme s kvalificirano večino sklep o predsedovanju sestavam Sveta – razen Svetu za zunanje zadeve. Lizbonska pogodba določa, da Svet za splošne zadeve in zunanje odnose ne bo več deloval kot eno telo. Svet za splošne zadeve skrbi za doslednost dela različnih sestav Sveta. Poleg tega, skupaj s predsednikom Evropskega sveta in Komisijo skrbi za pripravo zasedanj Evropskega sveta in nadaljnje ukrepanje. Med tem ko Svet za zunanje zadeve v skladu s strateškimi smernicami Evropskega sveta oblikuje zunanje delovanje Unije in zagotavlja doslednost ukrepanja Unije. (po Lampe et. al., 2008)

»*Evropska komisija* spodbuja splošni interes Unije in v ta namen sprejema ustrezne pobude« (Lampe et.al., 2008, str. 25). Zakonodajni akti Unije se sprejemajo le na predlog Komisije, če pogodbi ne določata drugače. Mandat Komisije traja pet let. Pri izvrševanju svojih obveznosti je Evropska komisija popolnoma neodvisna. Komisija je sestavljena po enega predstavnika iz vsake države članice, vključno z njenim predsednikom in visokim predstavnikom Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki pa je eden od njenih podpredsednikov. Državljeni držav članic izberejo svojega predstavnika po sistemu popolnoma enakopravne rotacije med državami članicami. Evropski svet s kvalificirano večino, odloča o predlogu kandidata za predsednika Komisije. Evropski parlament nato izvoli predsednika Komisije, z večino svojih glasov. Nato izvoljeni predsednik, v soglasju s Svetom, sprejme seznam drugih oseb, ki jih predlaga v imenovanje za člane Evropske komisije. Vse člane Evropske komisije mora potrditi Evropski parlament. Ta potrditev je podlaga, da lahko Evropski svet s kvalificirano večino imenuje Komisijo. (po Lampe et. al., 2008)

Nova funkcija ki jo določa Lizbonska pogodba je funkcija *visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko*, ki podaja svoje predloge ter s tem prispeva k oblikovanju skupne zunanje in varnostne politike. Poleg tega zagotavlja izvajanje sklepov, ki sta jih sprejela Evropski svet in Svet. Evropsko unijo zastopa v zadevah, ki se navezujeta na skupno zunanjo in varnostno politiko. Vodi politični dialog, v imenu Unije, s tretjimi državami ter izraža stališča Unije v mednarodnih organizacijah in na mednarodnih konferencah. Visokega predstavnika imenuje Evropski svet s kvalificirano večino in s soglasjem predsednika Komisije. Po določilih Lizbonske pogodbe se mora visoki predstavnik za zunanje zadeve in varnostno politiko redno posvetovati z Evropskim parlamentom o glavnih vidikih in temeljnih usmeritvah skupne zunanje in varnostne politike ter skupne varnostne in obrambne politike ter Evropski parlament obveščati o razvoju teh politik (pri tem lahko sodelujejo posebni predstavniki). Visoki predstavnik mora skrbeti za to, da se mnenja Evropskega parlamenta ustrezno upoštevajo. (po Lampe et. al., 2008)

Lizbonska pogodba je preimenovala Sodišče Evropske skupnosti v *Sodišče Evropske unije*, katero sestavljajo Sodišče, Splošno sodišče in specializirana sodišča. Sodišče sestavlja po en sodnik iz vsake države članice. Sodišču pomagajo generalni pravobranilci. Lizbonska pogodba daje možnost, Evropskemu parlamentu in Svetu, da lahko po rednem zakonodajnem postopku ustanovita specializirana sodišča, ki so pristojna za obravnavanje in odločanje na prvi stopnji o nekaterih vrstah tožb na posebnih področjih. Na to odločata Evropski parlament in Svet z uredbami, sprejetimi ali na predlog Komisije po posvetovanju s Sodiščem ali pa na predlog Sodišča po posvetovanju s Komisijo. Novost je tudi določba o imenovanju odbora, ki daje mnenje o ustreznosti kandidatov za sodnike in generalne pravobranilce Sodišča ali Splošnega sodišča, še preden vlade držav članic imenujejo kandidate. (po Lampe et. al., 2008)

11.3 KAKO DOLOČA LIZBONSKA POGODBA RAZDELITEV NALOG?

Z Lizbonsko pogodbo je določeno katere pristojnosti ima Evropska unija, katere pristojnosti imajo države članice in katere pristojnosti si delijo. S pogodbo so točno določene meje pristojnosti Evropske unije.

Evropska unija lahko izvaja samo tiste pristojnosti, ki so jih nanjo prenesle države članice in mora upoštevati, da države članice ohranjajo vse druge pristojnosti.

Evropska unija je pristojna za naslednja področja:

- pravila o konkurenci,
- monetarna politika evro območja ter
- skupne trgovinske politike.

Države članice so pristojna za področja kot so:

- zdravje,
- izobraževanje ter
- gospodarstvo.

Pristojnosti pa si Evropska unija in države članice delijo na področjih kot so:

- mednarodni trg,
- kmetijstvo,
- promet in
- energetika.

Z Lizbonsko pogodbo je določeno, da mora Evropska unija spoštovati enakopravnost držav članic, kakor njihovo nacionalno identiteto ter lokalno in regionalno avtonomijo.

Evropska unija se je ob podpisu pogodbe zavezala, da bo varovala različne evropske kulture in jezike.

Lizbonska pogodba vsebuje določbo, ki določa, da lahko država članica izstopi iz Evropske unije, če želi. V tem primeru je ureditev, ki se uporabi, že določena.

Novost je, da lahko parlamenti držav članic vplivajo na evropski proces odločanja. Vsi zakoni Evropske unije se morajo predložiti nacionalnim parlamentom, ki imajo potem osem tednov časa za ugovor, če so mnenja, da predloga ni primerno obravnavati na ravni Evropske unije. V primeru, da ugovarja dovolj nacionalnih parlamentov, obstaja možnost da se predlog ali spremeni ali umakne.

Opisani sistem zgodnjega ugovarjanja daje nacionalnim parlamentom pomembno vlogo pri tem, da lahko preprečijo da bi Evropska unija presegala svoja pooblastila. Prepreči se vmešavanje Evropske unije v zadeve, ki bi se jih najbolje dalo reševati na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni. (Evropska komisija, 2009)

12 ZAKLJUČEK

Namen diplomskega dela je bil prikazati funkcije Državnega zbora, kot organa Republike Slovenije ter funkcije Evropskega parlamenta, kot glavne institucije Evropske unije.

Funkcija Državnega zbora, kakor tudi Evropskega parlamenta je predvsem zakonodajna in nadzorna. Funkcije so iste, vendar se razlikujejo glede izvedbe. Diplomska naloga vsebuje tudi poglavje o volilni funkciji Državnega zbora, ter poglavje o proračunski funkciji Evropskega parlamenta.

Kot ugotovitev lahko navedemo, da se Državni zbor od Evropskega parlamenta v marsičem razlikuje.

Razmerje med parlamentom in vlado je ključno razmerje v parlamentarnem sistemu organizacije državne oblasti, kajti ta dva organa sta med seboj usodno povezana – vlada ne more obstajati brez parlamenta ter nasprotno. Če pride do spora med njima, lahko pride do prenehanja vlade in parlamenta. Vlada obstaja le, dokler ima podporo v parlamentu. Vendar lahko vlada doseže razpust parlamenta. V evropski ureditvi je podobnost v tem, da odgovarja Komisija Evropskemu parlamentu, kateri izvaja politično nadzorstvo nad njenim delom in uveljavlja njeno politično odgovornost. Nasprotno kot v državi, Komisija politično ne izhaja iz Parlamenta, saj ni oblikovana v skladu z izidom volitev v Parlament. Mesta v Komisiji se ne delijo v skladu z volilnim izkupičkom parlamentarne večine, saj so v njej zastopane države. V tem se Evropski parlament bistveno razlikuje od stanja v državi. Vlada v državi je nosilec izvršilne funkcije in najvišji organ državne uprave, poleg tega je politično telo, ki uresničuje politiko stranke, ki oblikuje vlado. Vlada sprejeto politiko uveljavlja prek svojih zakonskih predlogov, ki jih daje parlamentu, v okviru svoje izvršilne funkcije. Zavračanje predlogov pomeni, da vlada nima več podpore v parlamentu. Parlament v državi, z nadzorstvom nad vlado, usmerja in nadzoruje delovanje državne uprave. To Evropski parlament pri Komisiji ne more, ker se evropski zakonodajni akti izvajajo v državah članicah. Zaradi tega Komisija ne more za njih neposredno odgovarjati.

Iz navedenega je torej razvidno, da Evropskega parlamenta ne moremo v celoti poistovetiti z nacionalnim parlamentom.

V uvodu diplomske naloge je omenjeno, da je francoski zunanji minister, v Evropski deklaraciji, dne 9. maja 1950 prvič spregovoril o združenji Evropi, ki naj bi temeljila na solidarnosti in miru.

Lizbonska pogodba je prinesla v Evropsko unijo veliko sprememb, z namenom ustvariti bolj demokratično, učinkovitejšo in preglednejšo Evropsko unijo. Če se bodo državljani

Evropske unije še naprej tako močno trudili izboljšati malo manj pozitivne strani Unije, lahko rečemo, da je imel francoski zunanji minister prav.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. ACCETTO, Matej, AVBELJ, Matej, HOJNIK, Janja, SMRKOLJ, Maja, VATOVEC, Katarina (2010). *Lizbonska pogodba: z uvodnimi pojasnili*. GV založba, Ljubljana.
2. ANTONIJEVIČ, Sanja (2007). *Evropski parlament in nevladne organizacije – krepitev dialoga*. Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij - CNVOS, Ljubljana.
3. CERAR, Miro (2007). *Državni zbor Republike Slovenije*. Državni zbor, Ljubljana.
4. GRAD, Franc, SVETE, Pavle (2009). *Predpisi o volitvah v Evropski parlament*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
5. GRAD, Franc, KAUČIČ, Igor, NERAD, Sebastijan, RIBIČIČ, Ciril, ZAGORC, Saša (2007). *Ustavno pravo Evropske unije*. Pravna fakulteta = Facultas iuridica, Ljubljana.
6. KOCJANČIČ, Rudi, RIBIČIČ, Ciril, GRAD, Franc, KAUČIČ, Igor (2005). *Ustavno pravo Slovenije*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
7. KONČAN, Jože (2008). *Parlamentarni nadzor nad javnimi financami = Parliamentary control of public finance*. Državni zbor = National Assembly, Ljubljana.
8. KRAŠOVEC, Tatjana (2000). *(Re)parlamentarizacija v Sloveniji: Kronologija dogodkov*. Državni zbor Republike Slovenije, Ljubljana.
9. LAMPE, Rok, DRENIK, Simona, GRASSELLI, Neža (2008). *Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili*. Doba Epis, Maribor.
10. SKRT, Bojana (2007). *Debatirajmo o evropskem parlamentu!: izobraževalni priročnik*. Za in proti, zavod za kulturo dialoga, Ljubljana.

ČLANKI

1. ACCETTO, Matej (2009). Lizbonska pogodba med mistiko in pragmatizmom. *Pravnik: revija za pravno teorijo in prakso*. Letnik 64, št. 11/12, str. 613-621.

2. BERGANT, Zvonko (2008). Lizbonska pogodba kot izziv za nacionalne parlamente. *Revija za krščanstvo in kulturo*. Št. 200, str. 265-273.
3. BRKAN, Maja (2010). Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili. *Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja*. Letnik 29, št. 18, str. 30-31.
4. LAMPE, Rok (2008). Nov pravni temelj delovanja Evropske unije. *Le monde diplomatique v slovenščini*. Letnik 4, št. 30, str. 19-21.
5. ŠTEFANEC, Iztok (2010). Lizbonska pogodba – od nastanka do uveljavitve; Pogovor o postopku ratifikacije in novostih Lizbonske pogodbe z mag. Simono Drenik, vodjo sektorja za mednarodno pravo na Ministrstvu za zunanje zadeve. *Pamfil: časnik slušateljev juridične fakultete v Ljubljani*. Št. 7, str. 90-93.
6. ŽOHAR, Franci (2010). Lizbonska pogodba v desetih točkah. *Gospodarske informacije*. Letnik 48, št. 1, str. 14-21.

SPLETNI VIRI

1. Državni zbor (2011). *Pristojnosti in funkcije*. Dosegljivo na: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/Pristojnosti/PoslanstvoDrzavnegaZbora> (2011)
2. Državni zbor (2011). *Službe*. Dosegljivo na: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/SluzbeDrzavnegaZbora> (2011)
3. Delo in dom (2012). *Zeleni Evropski parlament v Strasbourgu*. Dosegljivo na: <http://www.deloindom.si/energija-okolje/zeleni-evropski-parlament> (21. 2. 2012)
4. Evropska komisija (2012). *Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi*. Dosegljivo na: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/others/84/sl.pdf> (2009)
5. Evropski parlament / Poslanci EP (2012). *Poslanci po državah članicah in po političnih skupinah. Sedmi parlamentarni mandat*. Dosegljivo na: <http://www.europarl.europa.eu/meps/sl/search.html> (2011)
6. Evropska unija (2012). *Evropski parlament*. Dosegljivo na: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_sl.htm (2012)
7. Evropska unija (2012). *Svet Evropske unije*. Dosegljivo na: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_sl.htm (2011)

8. foto.Dnevnik.si (2012). *Prelomna leta, prelomni dogodki*. Dosegljivo na: <http://www.dnevnik.si/foto/1042412496> (24.12.2010)
9. *Mejniki v razvoju EU*. Dosegljivo na: http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/sola/2002/di/edina/EU/razvoj_eu.htm (2012)

PRILOGA

ZBIRKA CITATOV O EVROPSKI UNIJI IN LIZBONSKI POGODBI

Znani evroskeptik Jim Allister:

»Referenduma leta 2005 sta pokazala, da Evropa ni v stiku z državljani in da nas nista ničesar naučila: namesto, da bi opustili, česar ljudje nočejo, jih bomo raje zaobšli in jih sploh ne bomo o ničemer vprašali. Odvzeta bo moč odločanja na nacionalni ravni, oblikuje se nad-država in le peščica ljudi bo vprašana za mnenje. Zakaj? Zato, ker se v večini držav, tudi moji, voditelji bojijo mnenja ljudi. To je aroganca, pomešana s strahopetnostjo. Danes ko govorimo o človekovih pravicah, ponavljam – dajte ljudem temeljno demokratično pravico, da na referendumu rečejo da ali ne. » Toda znani astronomski stroški referenduma in splošna naklonjenost slovenskih državljanov Evropski uniji upravičuje hitrejši način ratifikacije.« (Lampe, 2007, str. 19)

Rok Lampe, v članku Nov pravni temelj delovanje evropske unije, iz leta 2007, piše:

»Eden izmed ciljev Lizbonske pogodbe je prav poenostavljenost zelo kompleksnega delovanja pravnega sistema Evropske unije. A to je utopičen cilj. Že sam tekst Lizbonske pogodbe je »bralcu neprijazen«. Pogodba je namreč pisana v slogu sprememb prejšnjih pogodb – Enotnega evropskega akta, Maastrichtske pogodbe, Amsterdamske pogodbe in Pogodbe iz Nice. Lizbonska pogodba v bistvu spreminja in dopolnjuje (vendar ne nadomešča) glavni pogodbi Evropske unije: Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Slednjo tudi preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije.« (Lampe, 2007, str. 20)

Ob zasedanju na vrhu Evropske unije (Evropskemu svetu) je Predsednik Evropske komisije Jose Manuel Barosso posebno težo v svojih razmišljanjih ob sprejetju Lizbonske pogodbe namenil najbolj perečemu problemu notranje varnostne politike – priseljevanju, glede katere je izjavil: »Ne gre le za varovanje meja in našo skupno varnost: priseljevanje prinaša s seboj ogromne družbene in gospodarske posledice, je osrednja tema pogovorov z našimi zunanji partnerji in je povezano s skrbmi ter interesi državljanov. Države članice problema ne morejo reševati same in je res absurdno, da je v Uniji 27 članic z odprtimi notranjimi mejami še vedno 27 različnih politik priseljevanja. Rabimo združeno politiko, ki bo interesu državljanov, priseljencev in zunanjih partnerjev. Le tako bomo lahko naredili korak naprej in oblikovali globalizacijo, ki bo v skladu s svojimi vrednotami.

«Cilj nove evropske pravne ureditve je torej skupno in enotno nastopanje navzven in navznoter.» (Lampe, 2007, str. 20)

Avtor v zaključku članka navaja: »Verjetno največja pomanjkljivost Lizbonske pogodbe pa je v pomanjkljivi ureditvi področja človekovih pravic. Listina temeljnih pravic je sicer njen sestavni del, vendar striktno pravno gledano Pogodba ne predvideva učinkovitega pravnega instrumentarija varovanja teh pravic, tako da smo državljani še vedno vezani na glavni monitor varovanja človekovih pravic – Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu, ki pa je sodna institucija Sveta Evrope.« (Lampe, 2007, str. 21)

Seton-Watson je zagovarjal enotno predstavo Evrope, ki naj bo hkrati združena v enotni ideji in večplastna v svoji kulturni raznolikosti. Svaril je pred ozkostjo tistih, ki bi Evropo želeli povezovati samo na gospodarskih in varnostnih interesih. Avtor Matej Accetto je v svojem članku Lizbonska pogodba med mistiko in pragmatizmom navedel, razmišljanje Setona-Watsona: »Ne podcenjujmo potrebe po pozitivnem skupnem cilju, po nečem bolj razburljivem od cene masla, bolj konstruktiven od dodelitve obrambnih naročil – potrebe po evropski *mistiki*.« Avtor se v članku sprašuje: »Bo Lizbonska pogodba pomagala udejanjiti zahtevano *mistiko* ali pa je zgolj poskus dolgočasno pragmatičnega odgovora na *stisko* institucionalnih in operativnih zapletov delovanja Unije?« (Accetto, 2009, str. 613, 614)

»Sodišče Evropskih skupnosti je že leta 1986 v zadevi *Parti ecologiste »Les Verts«* zapisalo, »da je Evropska gospodarska skupnost pravna skupnost, saj se niti države članice niti institucije ne morejo izogniti nadzoru skladnosti svojih aktov s *temeljno ustavno listino*, to je Pogodba.« Podobno je tudi eden osrednjih teoretikov prava EU Joseph Weiler konec devetdesetih let izdal zbornik razprav z naslovom *Ustava Evrope*, pri čemer je izhajal tudi iz misli, da Evropska unija ustave v formalnem smislu nima, v materialnem pa.« (Accetto, 2009, str. 615)

»Prvi stavek 2. člena Pogodbe o Evropski uniji se po novem glasi: »Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin.« Ključna beseda vrednotah – do Lizbonske pogodbe je bilo namreč v tej zvezi govora o »načelih«; terminološka sprememba nemara vsaj delno priča tudi o tem, da želi Unija te »vrednote« postaviti za temelj svoje pravne in vrednostne identitete. Vzhodna Evropa se

je v zadnjih dvajsetih letih, dokončno »vrnila v Evropo«, šele z njo je Evropa končno začela dobivati tudi nekaj tiste potrebne *mistike*, o kateri je pred petindvajsetimi leti pisal Seton-Watson.« (Accetto, 2009, str. 621)

Na vprašanje katere pomembne spremembe prinaša Lizbonska pogodba Sloveniji, je odgovorila mag. Simona Drenik, vodja Sektorja za mednarodno pravo na Ministrstvu za zunanje zadeve, takole: »Za Slovenijo je na prvi pogled pomembna pridobitev dodatnega osmega sedeža v Evropskem parlamentu. Vendar so pomembne tudi druge pridobitve. Med temi naj posebej izpostavim slovensko zavzemanje za popolno enakopravnost med državami članicami v EU pri rotaciji v zmanjšani Komisiji po letu 2014, na kar je Slovenija opozarjala že na Konvenciji na medvladni konferenci leta 2004 kot tudi leta 2007. Naslednji dosežek Slovenije je bil dosežen že leta 2004 s tem, ko se omenja, da Unija spoštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine. Obe omenjeni določbi sta za Slovenijo kot majhno državo izjemnega pomena. Prva v formalno-institucionalnem smislu, druga v kulturno-eksistencialnem smislu. Med samo medvladno konferenco leta 2004 je Slovenija predlagala še nekaj predlogov bolj tehnične narave, ki se nanašajo na večjo transparentnost pogodbe, na pobudo Slovenije pa je v Lizbonski pogodbi tudi člen o možnosti izstopa iz Unije, saj mora EU temeljiti na predpostavki svobodnega združevanja evropskih držav. Za Slovenijo je pomembna tudi pravna veljavnost Listine o temeljnih pravicah in na splošno povečanje učinkovitosti ter transparentnosti delovanja Unije.« Na sledeče vprašanje, v čem se bo kazala napovedana večja moč nacionalnih parlamentov, je mag. Simona Drenik odgovorila takole: »Vloga nacionalnih parlamentov bo okrepljena preko njihove večje obveščenosti, kar določa Protokol o vlogi nacionalnih parlamentov. Njihova vloga bo okrepljena tudi glede spoštovanja načela subsidiarnosti, vključeni bodo na primer v politični nadzor Europola in ocenjevanje delovanja Eurojusta, sodelovali bodo v postopkih spreminjanja temeljnih pogodb, obveščeni bodo o prošnjah za pristop k Uniji, udeleženi bodo tudi pri medparlamentarnem sodelovanju med nacionalnimi parlamenti. Predvsem je bilo veliko pozornosti v pogajanjih namenjene njihovi okrepljeni vlogi nadzornega organa pri uporabi načela subsidiarnosti, kjer se je omenjalo t. i. rdeč oz. na koncu neke vrte oranžen karton nacionalnih parlamentov. Je pa nujno izpostaviti, da nacionalni parlamenti niso institucija EU, zato je njihova vloga tudi omejena. Predstavniška demokracija se namreč neposredno izraža preko zastopanja v Evropskem parlamentu, Lizbonska pogodba pa priznava nacionalne parlamente, kot del demokratične ureditve Unije.« Kaj pa pomenijo spremembe ureditve EU za mednarodni parket? »Namen

nove ureditve je, da postane Evropska unija bolj učinkovita ter prepoznavna tudi navzven na regionalni in globalni ravni. Okrepitev te vloge EU je nujna, saj EU danes prepogosto zgublja veliko časa za odziv na aktualne mednarodne razmere, ko znotraj sebe išče soglasje, med tem pa ob iskanju vseh kompromisov razvodeni tudi sporočilo, ki naj bi ga EU dala. Po drugi strani pa ima soglasna odločitev Unije posebno težo, saj EU v mednarodnih institucijah govori z enim glasom in ve se, da v tem primeru za tem stoji prav vsaka država članica EU. Čeprav načelo soglasja ostaja tudi po prihajajoči ureditvi pravilo skupne zunanje in varnostne politike, pa se veliko pričakuje od novih mehanizmov, kot na primer od visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko kot tudi od ustanovitve Evropske službe za zunanje delovanje.« Nadalje navaja: »Okrepljeno je delovanje Eurojusta, ki predvideva tudi možnost ustanovitve Evropskega javnega tožilstva. Določiti bo potrebno pravila, po katerih bosta potekala preiskava in pregon storilcev dejanj, ki posegajo v finančne interese EU ali v primeru hudih dejanj čezmejne kriminalitete, poleg tega pa tudi pravila o procesnih dejanjih tega tožilstva, o dopustnosti zbranih dokazov in o sodnem nadzoru nad procesnimi dejanji. Sprejemal jih bo Svet z uredbo po posebnem zakonodajnem postopku. Okrepljeno je tudi policijsko sodelovanje s poudarkom na učinkovitejšem Europolu, pričakujemo pa lahko pravila v zvezi z zbiranjem, obdelavo, analizo, hrambo in izmenjavo podatkov, ki so pomembni za potek kazenskega postopka.« Zaključne misli mag. Simone Drenik o Lizbonski pogodbi so: »Še vedno pa so ljudje, ki dvomijo v njeno učinkovitost, spet drugi si želijo, da bi se EU končno nehala ukvarjati sama s seboj. Tudi optimistov je nekaj. Kaj se bo znašlo pod črto, lahko le ugibamo. Vendar pa t. i. Skupina za razmislek nedvomno kaže na to, da Lizbonska pogodba ne prinaša vseh odgovorov. Za EU to ni konec iskanja kompromisov pa tudi tega, da več ne bi razmišljala o sebi, si ne bi mogla privoščiti.« (Štefanec, 2010, str. 91-93)